7md

Kultūros savaitraštis „7 meno dienos“ | 2022 m. kovo 25 d., penktadienis, Nr. 12 (1419) | 1,90 Eur | www.7md.lt

D*ailė* | **M***uzika* | **T***eatras* | **K***inas* | **F***otografija*

3

Nacionalinio simfoninio orkestro ir atlikėjų iš Latvijos koncertas

5

Audronis Liuga: Kaip dabar turi kalbėti menas

9

Aistės Kirvelytės tapybos paroda

10

Pažintis su aktore Kamile Petruškevičiūte

11

Pawełas Łozińskis apie „Balkoninį filmą“

12

Pokalbis su režisieriumi Vitalijumi Manskiu

Ekspozicijos fragmentas

G. Grigėnaitės nuotr.

Ieškant užuovėjos

Paroda „Moterys menininkės tarpukario Vilniuje: tarp lūkesčių ir galimybių“ Vytauto Kasiulio dailės muziejuje

Monika Krikštopaitytė

Taikos laikotarpiu parodos, susijusios su karu, nėra labai populiarios. Dažniau ir mieliau didesnė plačiosios publikos dalis kultūroje ieško atokvėpio, grožio, pramogos, tiesiog prasiblaškymo. Tai akivaizdu, palyginus santūrią tylą MO muziejaus parodoje „Sunkus amžius. Szapocznikow – Wajda – Wróblewski“ (2021), kuri kalbėjo apie trijų garsių Lenkijos pokario kūrėjų darbus, su minios bruzdesiu provokuojančio žaidimo formos ir daug lengvesnio turinio „Rūšių atsiradimas: 90-ųjų DNR“ ekspozicijoje (2020). Tyrėjų santykis su sunkiaisiais kultūros laikotarpiais, žinoma, kitoks. Kaip tik ten – didžiosios pamokos, sunkiausi sprendimai, daugiausia paslapčių ir painių likimų. Čia prireikia tikro meistriškumo, kantrybės, laiko, skaičiuojamo metais, ir išmonės svarstant, kaip sudėlioti dėliones be trūkstamų dalių, o vėliau visa tai pristatyti publikai.

Vytauto Kasiulio dailės muziejuje veikianti paroda „Moterys menininkės tarpukario Vilniuje: tarp lūkesčių ir galimybių“ yra viena iš tų, kurios vienokius jausmus ir interesus kurstė iki vasario pabaigos ir po to, kai visai netoli prasidėjo absoliučiai realus, siaubiantis karas, kai Ukrainos žmonės buvo priversti bėgti į kitas šalis – kai istorija ėmė kartotis. Sumanios ekspozicijos, įdomių pasakojimų ir faktų pilna paroda, be viso to, dar tapo ir patirties mokykla, analogijų audiniu, ateinančių dienų nerimo repeticija. Šiuo požiūriu išryškėja svarbus, kartais primirštamas faktas – kultūra yra vienas svarbiausių gyvenimo atraminių elementų, kuris perduoda ir keičia mūsų patirtį.

Parodos „Moterys menininkės tarpukario Vilniuje“ kuratorės dailėtyrininkės Algė Andriulytė ir Ilona Mažeikienė ekspoziciją suskirstė į šešis teminius skirsnius, o jų sumanymo vizualine puse rūpinosi architektė Eglė Matulaitytė, „Processoffice“ ir dizaineris Liudas Parulskis. Kiekviena parodos dalis turi vis kitokį kūrinių išdėstymo sprendimą, tačiau bendras vaizdas pasižymi vizualiniu vientisumu. Toks įspūdis pasiekiamas dėl medinių konstrukcijų kolorito, kūrinius laikančių struktūrų santūrumo, gebėjimo keistis kaskart pasiūlant parankią ir vis kitaip atsikartojančią struktūrą.

Pasakojimas apie dvidešimties metų laikotarpį (1919–1939) tarp dviejų pasaulinių karų, kai Vilnius su pertrūkiais priklausė Antrajai

Nukelta į 8 psl.

Dar apie pasirinkimą

Šiek tiek aktualijų ir Gintauto Kėvišo laiškas

Laimutė Ligeikaitė

Neįtikėtina, koks nuvalkiotas dabar atrodo pasakymas „nepainiokim meno su politika“. Minkštųjų galių lozungas netenka galios, nes visas pasaulis stoja ties pasirinkimo riba: arba tu už tuos, kurie nekenčia laisvės, žudo vaikus, griauna miestus, arba visa esybe ir veiksmais tam priešiniesi. Greta pilietinės drąsos apraiškų, deja, kasdien sužinome, kaip plačiai putinizmas išsikerojęs Rusijos atlikėjų sąmonėje. Visas normalus pasaulis kraupsta nuo to, kaip muzikai – juk jie grožio kūrėjai! – garsiai ar tyliai pritaria karo beprotybei, skatinimui žydyti, žeminti, grobti... Jie, be abejo, už tai taip pat atsakingi.

Pasaulyje gerokai sumažėjo naivuolių, tikinčių putiniškais pinigais penimų „žvaigždžių“, tokių kaip aneksuotų Ukrainos teritorijų „vėliava“ apsigaubusios Annos Netrebko, Krymo okupantams koncertus vežusio ir su Putinu besiglėbesčiavusio Valerijaus Gergijevo, skleidžiamu menu, o iš esmės – prisitaikėliškumu, kuris šiandien jau pradėjęs dvokti. Vakarų meno pasaulis – Niujorkas, Miunchenas, Roterdamas, Milanas, Viena – jau sukruto (gaila, tik dabar) nuo tokių apsivalyti, su jais nutraukiamos sutartys, atšaukiami pasirodymai ir pan.

Lietuva apsivalo taip pat, nors buvo ir yra apgailestaujančių, kad koncertuoti neatvyko Nikolajus Luganskis, Aleksandras Kniazevas ir kiti, kad aiškios pilietinės pozicijos karo klausimu buvo reikalaujama iš atlikėjų, itin glaudžiai susijusių su Lietuvos scena. Nepamirškime, kad mūsų visuomenė turi teisę žinoti aiškią atlikėjo pilietinę poziciją. Galiu tik pakartoti, ką esu jau rašiusi, kad tokia pozicija – ne tik politinis, bet ir moralinis klausimas. Iš esmės ir pati klasikinė (akademinė) muzika kelia ir perteikia dvasinius bei moralinius aspektus, užtat ji yra prasminga ir nevienadienė. Tad jei atlikėjas daro kompromisus su sąžine, o dabar netgi palaiko žmonių žudymą ir kitos šalies okupaciją, – ar galiu mėgautis jo atliekama muzika? Ar taip jis tarnauja grožiui?

Muzikų bendruomenę neseniai šokiravo dar vieno atlikėjo pasisakymas. Žinomas rusų pianistas Borisas Berezovskis, neslėpdamas paniekos kitai šaliai ir jos žmonėms (patiriantiems jo šalies agresiją), viešai taip pasisakė valstybinėje televizijoje „Pervyj kanal“: „Suprantu, kad mums jų gaila, kad viską darome rūpestingai, tačiau gal jau liaukimės jais rūpintis, apsupkime juos ir atjunkime elektrą?“ Pasirodo, besąs grynaveislis rusofašistas. Jiems būdinga niekinti kitas tautas, lengviausia, žinoma, kaimynes. Daugelis pasaulio atlikėjų, tarp jų ir lietuvių, jį asmeniškai pažįsta... Šokiruota tokio niekšiško požiūrio Mūza Rubackytė parašė kolegoms laišką, klausdama „ar apie tai žinote????!!!!“ ir sulaukė daug nevienareikšmiško pasipiktinimo tokiu atlikėjo moraliniu nuosmukiu.

Čia publikuojame išsamų Gintauto Kėvišo atsakymą, kuris, nors ir skirtas privačiam susirašinėjimui, bet, autoriui leidus, teįsilieja į pastaruoju metu socialinėse medijose vyraujantį naratyvą nuoširdžios mūsų visų atjautos niokojamai broliškai šaliai akivaizdoje.

Mieli kolegos,

turiu prisipažinti, kad nesinaudoju socialiniais tinklais ir Lietuvoje nesireiškiu kokiais nors kitais būdais. Pamatęs malonius žmones, besidalijančius mintimis, nusprendžiau ir aš įnešti žiupsnelį savųjų.

Rusijos pradėtas karas Ukrainoje sukrėtė. Niekada nemaniau, kad tai gali įvykti Europoje, mūsų gyvenamu laikmečiu. Putiną jau senokai vadinau politiniu banditu. Dabar jis – kriminalinis nusikaltėlis. Šiuo požiūriu pritariu Johnui McCainui, išsakiusiam tokią nuomonę apie Putiną kur kas anksčiau. Rusija niekada netaps kitokia: agresija besiremianti ekspansija yra natūrali jos būsena. Ko verta jų religija, kuri skatina vesti derybas su revolveriu ant stalo?!

Pažįstu daug puikių rusų menininkų. Su daugeliu iš jų gražiai darbavausi. Valerijų Gergijevą pažįstu nuo 1993 metų, kai jis dar nebuvo taip plačiai žinomas. Iki savo pasisakymo apie 2014 m. įvykius Ukrainoje, kur, anot jo, „savi šaudė į savus“, jis ne kartą lankėsi ir Vilniuje. Ir vėliau buvau jį sutikęs, bet mūsų bendravime visada buvo distancija, kol galiausiai jau nebebendraujame. Iš jo nieko kito nesitikėjau. Jis yra Putino žmogus ir nusipelno visų sankcijų, ką apie tai bekalbėtų Zalcburgo festivalio vadovas.

Labai tikėjaus, kad Anna Netrebko bent šiuo atveju susipras. Deja, nieko, išskyrus, kad „karas yra blogai“... Denisas Macujevas, atrodytų, linksmas ir malonus vyrukas (beje, Rachmaninovą jis atlieka dar geriau nei Skriabiną, jam – kuo greičiau, ir kuo garsiau), išskirtinis pianistas. Tuo pačiu metu ir ryškus Putino sistemos žmogus. Nieko nelaukiu iš jo taip pat. Kita kalba – Jurijus Bašmetas, be galo talentingas, bet ir jis tyli, kai Rusija bombarduoja jo vaikystės miestą Lvivą.

Dabar takoskyra yra aiški. Mano nuomonė taip pat: visos salės ir teatrai turi būti užverti tiems, kurie mielai kalba apie taiką, meno misiją ir tiesiai nepasmerkia Putino ir Rusijos agresijos. Kai žudomi žmonės, negali būti nesidominčių politika. Negali prisidengti apolitiškumu ir toliau mėgautis Europos teikiamais privalumais. Privačiais lėktuvais galima skraidyti ne tik į Karibus ar prie Vidužemio jūros, bet ir prie Baikalo.

Kiekvienas artistas nori būti matomas ir dėl to jo nuomonė gali būti geriau išgirsta. (Robertas de Niro: „Jeigu tavo balsas yra girdimas, tu matai, kas darosi, turi pasakyti apie tai. Tu privalai!“) Taigi, visų pasirinkimas: ar būti vakarietiškų vertybių pusėje, ar likti blogio imperijoje, kaip Ronaldas Reaganas vadino tą šalį.

Tikrai žinau, kas yra Čaikovskis ir Dostojevskis. Skriabinu taip pat žaviuosi. Bet pasiruošęs kurį laiką net gyventi ir be jų, bent jau iki tol, kol juos išugdžiusi tauta niokoja kitą. Labiau gaila kiekvieno žuvusio Ukrainoje nei bet kurio minėtų *didžiųjų* rusų opuso, tegul ir genialaus.

Pasitenkinsiu Bachu. Jo užteks ilgam.

Ir baigdamas galiu tik pakartoti savo prieš aštuonerius metus pasakytus žodžius (vėlgi, kalbant apie muzikos grožį, paveikumą, kultūros misiją ir t.t.) – *gražiausias man garsas yra NATO naikintuvo virš mano galvos.*

Su geriausiais linkėjimais,

Gintautas Kėvišas

Anonsai

Odesietis pianistas Alexey'us Botvinovas koncertu Vilniuje palaikys Ukrainą

Alexey Botvinov

N. Vdovenko nuotr.

Lietuvos nacionalinė filharmonija nuoširdžiai kviečia klausytojus į žymaus ukrainiečių pianisto ir pedagogo, festivalio „Odessa Classics“ įkūrėjo ir vadovo Alexey'aus Botvinovo koncertą. Programoje „Romantinė elegija“ skambės ukrainiečių kompozitorių Myroslavo Skoryko, Valentino Silvestrovo, Alemdaro Karamanovo ir rusų išeivijos JAV legendos – Sergejaus Rachmaninovo kūriniai. Koncertas vyks kovo 30 d., juo bus išreikštas palaikymas karo niokojamai Ukrainai.

„Šio koncerto tikslas – švęsti Ukrainos ir Lietuvos kultūrinį bendradarbiavimą, pagerbti žymaus odesiečio Alexey'aus Botvinovo ryžtą nenutilti ir aktyviai koncertuoti, renkant lėšas Ukrainos kariuomenei ir civiliams bei padėti jo paties šeimai išgyventi šį nežmoniškai sudėtingą periodą“, – sako Nacionalinės filharmonijos generalinė direktorė Rūta Prusevičienė.

Turbūt nerastume muzika besidominčių žmonių, kurie nėra girdėję apie Alexey'ų Botvinovą. Bene ryškiausias Ukrainos pianistas, visuomenininkas ir prodiuseris A. Botvinovas yra patekęs į pasaulio rekordų sąrašą kaip vienintelis pianistas pasaulyje, kuris sudėtingąsias Bacho „Goldbergo variacijas“ yra atlikęs daugiau kaip 300 kartų. Apie Botvinovo atlikimą „Goldbergo variacijų“ baleto spektaklyje Berlyno „Deutsche Oper“ 2001 m. spauda rašė: „Tikras fortepijono fejerverkas!“ O prancūzų dienraštis „Le Figaro“ pianisto išleistą Bacho „Goldbergo variacijų“ kompaktinę plokštelę, kuri Šveicarijos muzikos įrašų geriausiųjų sąrašuose pakilo į antrąją vietą, pavadino „nuostabia“.

Priminsime, kad Maskvos P. Čaikovskio konservatorijoje, garsios pedagogės Veros Gornostajevos klasėje fortepijono meną studijavęs pianistas taip pat žinių sėmėsi iš legendinio atlikėjo Alexio Weissenbergo. Botvinovas tapo laureatu C. Schumann ir J. S. Bacho konkursuose Vokietijoje bei S. Rachmaninovo konkurse Maskvoje. Pianistas surengė koncertų daugiau kaip 45 šalyse. Jo pasirodymai Chopino festivalyje Lenkijoje bei Ciuricho „Festspiele“ buvo lydimi gausių ovacijų ir entuziastingų kritikos atsiliepimų.

Be gausybės koncertų ir ryškių veiklų, 2009–2010 m. A. Botvinovas buvo Odesos nacionalinio operos teatro meno vadovas. 2015 m. jis inicijavo svarbiausią klasikinės muzikos renginį Ukrainoje – kasmetinį tarptautinį muzikos festivalį „Odessa Classics“, yra jo prezidentas ir meno vadovas. Tais pačiais metais pianistui suteiktas aukščiausias Ukrainos meno įvertinimas – Ukrainos liaudies artisto vardas. 2020 m. pianistui įteiktas Italijos riterio žvaigždės ordinas.

„A. Botvinovas nuveikė didžiulį kultūrinį darbą savo gimtosios

Nukelta į 3 psl.

Tragedijos akivaizdoje

Nacionalinio simfoninio orkestro ir atlikėjų iš Latvijos koncertas filharmonijoje

Rita Aleknaitė-Bieliauskienė

Dirigentas Mārtiņs Ozoliņš ir pianistas Reinis Zariņš D. Matvejevo nuotraukos

Kovo 19 d. Nacionalinėje filharmonijoje Nacionaliniam simfoniniam orkestrui koncertą pradėjus Ukrainos himnu, pasąmonėje nesiliovė plaukusios teksto eilutės: „Visas pasaulis pasiutusiu Vezuvijumi virto. Latakais ir vieškeliais, plačiausiais laukais ir sesulių darželiais ugninė lava papliupo: ėdri, nepasotinama. Statykite namus ant Vezuvijaus! Mokykitės gyventi pavojuje!“ Taip 1941 m. Balys Sruoga mintijo Friedricho Nietzsche's pėdsakais. 2018-aisiais Belgijoje mačiau turiningas didžiules Pirmojo pasaulinio karo (vadinto Didžiaakariu) 100-mečio baigčiai skirtas fotografijų parodas – muziejuose, miestų erdvėse. Atrodo, žmonija turėjo pasibaisėti! Tuomet karas tiesiogiai pareikalavo 9 mln. kariavusiųjų ir 7 mln. civilių žūčių. Dar tarp 50 ir 100 milijonų buvo nužudyti kelių genocidų metu ar mirė dėl ispaniškojo gripo epidemijos. Ar dabar jau pradėti skaičiuoti kelią anapilin užtvindę kūnai?

Tačiau ne tik Heinrichas Mannas buvo įsitikinęs, kad ryškūs meno kūriniai – viltingi, jie nepaklūsta kažkieno diktuojamoms pasaulio interpretacijos schemoms. Įsiklausykime: didelis menas daužo tironiškos santvarkos ir žiauraus istorinio laiko sienas, regi „žmoguje amžinybės baltą žiedą“ (Vytautas Kubilius). To laukiame dabarties koncertuose, to sulaukėme puikią programą parengusio dirigento iš Latvijos **Mārtiņio Ozoliņio** koncerte.

Jį pradėjo Kyjive gimusio latvių kompozitoriaus Ādolfo Skulte's muzika. Tik 1921 m. šeimai grįžus į Rygą prasidėjo būsimo kompozitoriaus domėjimasis muzika. 1929 m. vasarą broliai Skultės priėmė pasiūlymą groti pramoginę muziką Mežaparko kavinėse ir subūrė šokių bei populiariosios muzikos ansamblį „The Black Bimbo Band“. Vėliau jau Jāzepo Vītolo klasės absolventas, išgyvenęs baimę išlikimo režimo gniaužtuose, iš tėvynės pasitraukusios šeimos, muzikuoti skatinusios mamos italės Victorijos Rizzolatti ilgesį, kūrė daug įvairių žanrų muzikos. Koncerte skambėjo ryškiausias atspindys – „Choreografinė poema“. Orkestras pakluso dirigento polėkiui, emocingiems valso šuorams.

„Baisu ir liūdna, kad visos gražios kalbos apie taiką pasaulyje tarp tautų lieka tik frazėmis ir komedija. Padorumo sąvoka, atrodo, vis dar utopija. [...] Menas privalo tautas įtikinti, kad menas – taikos šauklys ir kad karas yra kažkas nesuvokiamo. Tik tai supratę tapsime žmonėmis. Dabar gi esame barbarai. Taip! Pastarieji įvykiai verčia mane gėdintis to, kad esu žmogus!“ – 1904 m. vasario 12 d. romantiškajam pianistui Alexanderiui Siloti rašė norvegų kompozitorius Edvardas Griegas. Nuostabaus šiaurietiško grožio jo Koncertą fortepijonui ir orkestrui a-moll, op. 16, skambino latvių pianistas Reinis Zarinis. Jis studijavo Latvijoje, JAV, Didžiojoje Britanijoje, daug koncertuoja, išleidžia plokštelių, yra apdovanotas garbingais Latvijos ženklais. Nors kūrinio interpretacijoje buvo ir keistų fragmentų, tačiau pianistas puikiai valdė garsą, romantiškas emocijas. Klausantis tokios perregimos, šiaurės peizažą atveriančios muzikos, norėjosi dirigento inicijuojamo skaidresnio orkestro pritarimo, puikiai grojusių orkestrantų solistų ir pianisto dialogų. Sužavėtai publikai prašant, pianisto jautriai paskambinta kyjiviečio kompozitoriaus Valentino Silvestrovo pjesė fortepijonui tarsi prabilo tautos balsu: iš kančių vainiko nukrito ašara...

LNSO koncertmeisterė Rasa Vosyliūtė ir dirigentas Mārtiņs Ozoliņš

Antroje koncerto dalyje skambėjo Nikolajaus Rimskio-Korsakovo simfoninė siuita „Šecherazada“, kadaise klausytojus sužavėjusi sulig pirmaisiais atlikimais. „Pateikiau keturių dalių siuitą, suvienytą temų ir motyvų bendrystės. Tai rytietiško charakterio pasakiškų paveikslų kaleidoskopas“, – tuomet aiškino autorius. Vienas pasaulinės simfoninės muzikos šedevrų buvo puikiai įprasmintas Nacionalinio simfoninio orkestro instrumentininkų. Tūkstančio ir vienos istorijos pasakotoja – Šecherazada – tapo orkestro koncertmeisterė Rasa Vosyliūtė-Mickūnienė. Labai romantiška, arfos fone ekspresyviai, dinamiškai jautriai ir įtaigiai ne tik pradėjusi pasakojimą, ji sujungė visus kūrinio siužetus. Gražūs, jautrūs jos dialogai su mediniais pučiamaisiais. Puikus varinių ansamblis pradėjo antrąją istoriją. Fagoto solo tarsi priminė žmogaus balsą (*capriccioso quasi recitando*). Trečiajame pasakojime puikiai skambėjo styginiai ir žavus valtornos *piano*, nuvilnijantis ispaniškos dainos motyvas. Gracingai prasidėjusi „Bagdado šventė“ ketvirtoje dalyje į puikiai grojusių orkestro solistų kuriamą margaspalvį šurmulį įtraukė ir koja į ritmą stuksenusius, ir jautriai muzikos besiklausiusius, ir koncerte apsilankiusius iškilius valstybės veikėjus. Salėje karaliavo visuotinė euforija, kuri, atrodė, nesibaigs.

Atkelta iš 2 psl.

Odesos labui, 2015 m. įkūrė tarptautinį pripažinimą pelniusį muzikos festivalį „Odessa Classics“, kuris 2021 m. rudens sezoną dedikavo Lietuvai ir pakvietė jame koncertuoti ansamblį NIKO, Lietuvos nacionalinį simfoninį orkestrą ir kompozitorių bei dirigentą Gediminą Gelgotą. Lietuvių atlikėjai Odesoje buvo sutikti kaip laukiamiausi ir garbingiausi svečiai, davė daugybę interviu vietinei žiniasklaidai. Deja, prasidėjus Rusijos karui prieš Ukrainą, A. Botvinovas su žmona Lena ir aštuonerių metų sūnumi buvo priverstas bėgti iš Odesos. Tačiau jau po kelių dienų, vos tik atsigavo po patirto šoko, pradėjo organizuoti paramos Ukrainai koncertus Šveicarijoje ir Vokietijoje. Juose lankėsi valstybių prezidentai, žymūs politikai ir kultūros veikėjai. Kartu su britų smuikininku Danieliu Hope'u A. Botvinovas koncertavo per Antrąjį pasaulinį karą sugriautose ir tik po kelių dešimtmečių atstatytose šventovėse – Dresdeno Dievo Motinos (*Frauenkirche*) ir Berlyno Kaizerio Vilhelmo atminimo (*Gedächtniskirche*, atstatyta tik koplyčia) bažnyčiose“, – šiltai apie netrukus Vilniuje viešėsiantį svečią pasakoja R. Prusevičienė ir ragina Lietuvos publiką nelikti abejinga, ateiti į koncertą, palaikyti Ukrainą.

Pianisto rengiamo rečitalio pirmoje dalyje numatyti fortepijoninės muzikos puslapiai, atliepiantys karo Ukrainoje siaubo ir skausmo perpildytų pastarųjų dienų nuotaikas. A. Botvinovas skambins savo tėvynainių ukrainiečių kompozitorių Myroslavo Skoryko, Valentino Silvestrovo ir Alemdaro Karamanovo pjeses pagrečiui su Odesoje augusio, muzikinį išsilavinimą įgijusio bei į Izraelį 1990 m. emigravusio kompozitoriaus Jano Freidlino muzika. Antroje dalyje skambės Sergejaus Rachmaninovo, kurio kūryba užima svarbią vietą Botvinovo veikloje, fortepijoniniai opusai bei pianisto atliktos šio kompozitoriaus vokalinių romansų ir kitų pjesių transkripcijos. Beje, 2002 m. pasirodžiusi kompaktinė plokštelė su Botvinovo įgrotais Rachmaninovo kūriniais Šveicarijoje buvo išrinkta geriausiu mėnesio įrašu!

Ukrainos pianisto Alexey'aus Botvinovo rečitalis „Romantinė elegija“ vyks kovo 30 d., trečiadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Bilietus galima įsigyti Filharmonijos kasose ir *kakava.lt*.

LNF inf.

Vargonai – mano instrumentas

Pokalbis su vargonininke Karolina Juodelyte

Lukrecija Stonkutė

Prieš 111 metų Juozas Naujalis įsteigė Vargonininkų mokyklą ir draugiją (1911), šiais metais minime Kauno muzikos mokykloje Naujalio įsteigtos vargonų klasės (1922) šimtmetį. Abi reikšmingos sukaktys – gera proga pakalbinti aktyviausius Lietuvos vargonininkus. Šį kartą kalbiname jaunosios kartos atstovę Karoliną Juodelytę – tarptautinių konkursų laureatę, aktyviai koncertuojančią atlikėją ir Šv. Pauliaus parapijos Berlyne (Vokietija) kantorę.

Nacionalinėje M.K. Čiurlionio menų mokykloje pradėjote mokytis chorinio dirigavimo specialybės. Kodėl nusprendėte pereiti į muzikos teorijos skyrių?

Dirigavimas man sekėsi, gavau gerus techninius pagrindus, tačiau malonumo nejaučiau ir ateityje neįsivaizdavau savęs kaip choro dirigentės. Mano bendrojo fortepijono mokytoja Viktorija Gabanova kartą pasakė: „Karolina, turi gerą galvą. Siūlau tau pereiti į teorijos skyrių.“ Ir išties man patiko teorinės disciplinos. Turiu absoliučią klausą, tad gerai sekėsi rašyti muzikinius diktantus. Devintoje klasėje perėjusi į teorijos skyrių patekau pas nuostabią mokytoją doc. dr. Vytautę Markeliūnienę, ji ne tik įkvėpė mokytis muzikos istorijos, bet ir padėjo suformuoti gyvenimo vertybes. Tuomet supratau, kad muzikologija yra man tinkama specialybė. Ypač patiko praktinė muzikologijos sritis – su malonumu rašiau straipsnius, vedžiau koncertus.

Tačiau radote laiko ir vargonų fakultatyvui.

Mano mama, kuri visada buvo ir yra didžiausia gyvenimo patarėja, dar man mokantis pradinėse klasėse pasakė: „Tu nežinai, kas bus ateityje. Galbūt norėsi praktiškai užsiimti muzika.“ Tad nusprendžiau, kad reikia pasirinkti dar vieną instrumentą greta fortepijono. Tarp pasirinkimų buvo fleita, arfa ir vargonai. Įsigyti fleitą buvo brangu, o arfai tuo metu buvau per maža. Taigi pradėjau lankyti vargonų fakultatyvą pas vargonininkę Vidą Prekerytę. Ji nuostabi mokytoja, dirbo iš visos širdies, ruošė mane įvairiems konkursams, koncertams. Kartą mokytoja man leido pagroti Vilniaus arkikatedros bazilikos vargonais, visu vargonų garsu. Buvau nepaprastai sužavėta, kad, būdama tokia maža, galiu taip garsiai ir didingai groti! Tuomet supratau, kad vargonai yra mano instrumentas.

Užtat ryžotės Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje studijuoti iškart dvi specialybes?

Dvyliktoje klasėje maniau, kad tikrai studijuosiu muzikologiją. Tačiau gerai sekėsi vargonų konkursuose, tad negalėjau įsivaizduoti savęs negrojančios. Nusprendžiau studijuoti abi specialybes. Bakalauro studijų metu atsirado galimybė pagal „Erasmus“ programą išvykti tobulintis į Austriją, vėliau į Suomiją. O muzikologiją studijavau Lietuvoje. Taigi baigiau abiejų specialybių studijas, tačiau vargonai mane visiškai pasiglemžė. Labai mėgstu perteikti emocijas ir gilintis į muzikos kūrinius būtent per atlikimą.

Kokių žinių ir patirčių suteikė stažuotės Austrijoje ir Suomijoje?

Austrijoje dar buvau labai žalia vargonų atlikėja. Austrija mane įtraukė į kultūrinį gyvenimą – dažnai lankiausi operos teatro spektakliuose ir simfoninės muzikos koncertuose. Suomijoje, Helsinkyje, kultūrinės programos buvo mažiau, bet labai daug grojau. Turėjau nuostabų profesorių Kari Jussilą, kuris sakydavo: „Aš tave tik supažindinu su įvairiomis technikomis ir atlikimo būdais, tačiau tu pati turi suprasti, kodėl mes tai darome.“ Studijuodama pas profesorių Jussilą pradėjau rengtis Tarptautiniam M.K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursui. Pasirengimą pratęsiau pas Virginiją Survilaitę. Žinia, konkurse pelniau pirmąją premiją ir tuomet nebeliko jokių abejonių, kad vargonai yra mano ateitis. Vėliau tęsiau magistro studijas Lietuvoje ir Detmolde, Vokietijoje.

Kodėl po magistro studijų pasilikote Vokietijoje studijuoti bažnytinės muzikos?

Norėjau praplėsti savo muzikinį spektrą, nes bažnytinės muzikos specialybė itin įvairiapusė, be to, šalia koncertinės veiklos galėjau dirbti bažnyčios vargonininke. Vokietijoje tokia sistema, kad koncertuojantis vargonininkas bažnyčioje dirbti negali. Studijuodama Detmolde susidūriau su bažnyčios vargonininko bei choro vadovo praktikomis ir labai susižavėjau kantoriaus darbu. Bažnytinės muzikos studijos sunkios: reikia mokytis vargonų atlikimo, choro ir orkestro dirigavimo, partitūrų skaitymo, grigališkojo choralo, skaitmeninio boso, liturgikos, džiazo harmonijos ir improvizacijos, kompozicijos, taip pat valdyti du papildomus instrumentus – fortepijoną ir klavesiną.

Paminėjote džiazo improvizaciją.

Dirbant bažnyčioje visu etatu dažnai reikia vadovauti jaunimo chorui, kuris itin mėgsta gospelo ir popstiliaus muziką. Taigi privalu nusimanyti ir apie šiuos žanrus.

Ar norėtumėte dėstyti vargonų atlikimą?

Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje nuo 2017 m. dėstau vargonų registruotės pagrindus. Tai pusiau teorinė, pusiau praktinė paskaita. Kadangi šiuo metu gyvenu Berlyne, vargonų atlikimo dėstyti negalėčiau, nes tam reikėtų nuolat gyventi Lietuvoje. Tačiau vargonų bei fortepijono atlikimo mokymo neužmirštu: Berlyne turiu keletą mokinių, nors esu labai užsiėmusi įvairiuose muzikiniuose projektuose, koncertuose. Žinoma, ateityje norėčiau save išbandyti ir dėstytojos amplua. Mane domina ir žavi profesionalių vargonininkų rengimas. Man patinka su mokiniu ar studentu kartu atrasti muzikos suvokimą, gera dalintis savo žiniomis ir įkvėpti kitus.

Kaip atrodo jūsų kaip kantorės darbo diena Šv. Pauliaus parapijoje?

Kaskart vis kitaip. Kantoriaus veikla itin įvairiapusė. Šv. Pauliaus parapijai priklauso šešios bažnyčios, kuriose kantorius yra tarsi meno vadovas. Galima įgyvendinti įvairias muzikines idėjas, svarbu, kad žmonės galėtų džiaugtis muzikine įvairove, kad norėtų ateiti į mūsų bažnyčią, kad išsineštų gerą emociją. Būna dienų, kai užsiimu vien organizacine veikla: atsakinėju į elektroninius laiškus, planuoju būsimus renginius bažnyčioje, dalyvauju įvairiuose posėdžiuose. Mūsų evangelikų parapijos bendruomenė labai aktyvi, tad sulaukiu daug muzikinių klausimų ir pageidavimų. Trečiadieniais dirbu su vaikų ir suaugusiųjų chorais. Sekmadieniais groju per šv. Mišias.

Ar galėtumėte palyginti Lietuvos ir Vokietijos vargonų kultūrą?

Šiuo metu Lietuvoje matau gerėjančią situaciją dėl vargonų muzikos koncertų. Nedideliuose miesteliuose rengiama vis daugiau vargonų muzikos festivalių, o tai byloja, kad dirbame gera kryptimi. Tačiau pasigendu šiuolaikinių koncertinių vargonų, kuriais galėtume atlikti modernią vargonų muziką. Vokietijoje instrumentų stygiaus nėra. Vokietija – vargonų lobynas. Čia stengiamasi vargonų muzikos koncertus praplėsti, pavyzdžiui, su iliustratyviais pavyzdžiais papasakoti apie vargonų muzikos istoriją, sugalvoti tam tikras temas ir pan. Neseniai su vienu kolega grojome trijų dalių koncertą: nuo Renesanso iki filmų, kuriuose panaudoti vargonai, muzikos. Greta to rodėme

Karolina Juodelytė

Asmeninio archyvo nuotr.

įvairių vargonų pavyzdžius, grojome keturiomis rankomis. Visa tai galima buvo stebėti monitoriaus ekrane, nes vargonininkai dažniausiai būna aukštai balkone, kur žiūrovai mūsų nemato.

Pastebite, kad Lietuvoje vargonų koncertų daugėja, tačiau kodėl sulaukiame vis mažiau vargonų atlikimą studijuojančių žmonių?

Norinčių studijuoti šią specialybę, manau, yra nemažai, tačiau jie bijo, kad tai nebus jų pragyvenimo šaltinis. Lietuvos bažnyčių vargonininkai dažniausiai neturi socialinių garantijų. Tai tampa antraeiliu darbu, labiau skirtu savo malonumui. Bažnyčios vargonininko darbas turėtų būti oficialus, visavertis, su visomis socialinėmis garantijomis bei nustatytomis darbo valandomis. Vargonininkams privalu imtis iniciatyvos norint oriai gyventi.

O kokia vargonininko socialinė padėtis Vokietijoje?

Vokietijoje kiekvienas tikintysis moka mokesčius, todėl bažnyčios turi pakankamai lėšų vargonininkų etatams sukurti. Antra, norint įsidarbinti reikia dalyvauti bažnyčios paskelbtame konkurse. Jeigu tave atrenka kaip potencialų kandidatą, tuomet keliauji į darbo pokalbį. Per kitą etapą esi kviečiamas atlikti nurodytus kūrinius (evangelikų šv. Mišių metu du tris kartus yra atliekami koncertinio repertuaro kūriniai, katalikų – bent vienas), giesmes ir pademonstruoti, kaip dirbtum su choru. Galiausiai pasirašoma darbo sutartis ir suteikiamos visos socialinės garantijos. Vokietijoje yra trys bažnyčios vargonininkų kategorijos – A, B ir C. A – aukščiausia kategorija, kai vargonininkas įgijęs magistro laipsnį; B – įgytas bakalauras; C – kai vargonininkai baigę bent dvejų metų trukmės kursus, rengiamus Vokietijoje. Kiekvienai kategorijai skelbiami atskiri konkursai, taip pat nuo jų priklauso vargonininko valandinis atlygis, kuris su įgyjama patirtimi kyla.

Ar Vokietijoje skiriasi koncertuojančio ir bažnyčioje dirbančio vargonininko išsilavinimas, požiūris, perspektyvos?

Labai įdomus klausimas. Į jį atsakyti galėčiau dvejopai. Viena vertus, kai pasakai esąs bažnyčios kantorius – visiems aišku, kad esi baigęs studijas ir turi stabilų darbą. Tačiau tai nebūtinai reiškia, kad esi geras atlikėjas, kad gali groti solinius koncertus. Kita vertus, koncertuojantys, pasirodymus didžiosiose scenose rengiantys vargonininkai yra labai gerbiami. Nors tai ne visada stabilus darbas. Tai ypač pasijautė pandemijos laikotarpiu.

Vargonininkas – profesija ar veikiau pašaukimo vedama veikla?

Manau, kad apskritai būti muzikantu yra pašaukimas, nes muzikanto kelias nėra lengvas. O profesija įgyjama įdedant daug kasdienio darbo.

Koks yra jūsų repertuaras?

Labai mėgstu modernią XX–XXI amžių muziką, kurioje galima pasinerti į kūrybinius ieškojimus. Neseniai išleidau solinę šiuolaikinės lietuvių vargonų muzikos kompaktinę plokštelę „Ėjimas į tylą“. Taip pat patinka vėlyvojo romantizmo autorių kūryba – Regeris, Lisztas. Žinoma, nepaprastai žaviuosi Bacho opusais – jo muzika geniali.

Dėkoju už pokalbį.

(Ne)tuščias lapas

Kaip dabar kalbėti menui?

Audronis Liuga

Thomo Manno literatūrinis šedevras „Daktaras Faustas“, kurį jis pradėjo rašyti tremtyje Amerikoje įpusėjus Antrajam pasauliniam karui, baigiasi žodžiais apie Vokietiją: „Šiandien jinai, pastverta demonų, vieną akį prisidengus ranka, o kitą įsmeigus į šiurpą, desperatiškai krinta žemyn, vis žemyn. Kada ji pasieks pragarmės dugną? Kada įvyks stebuklas, kuriuo neįmanoma patikėti, kada iš didžiosios nevilties patekės vilties žiburėlis?“

Šiandien Rusija, kaip kadaise nacistinė Vokietija, taip pat „pastverta demonų“ rieda į pragarmę. Ir klausimas, „kada įvyks stebuklas, kada iš didžiosios nevilties patekės vilties žiburėlis“, iki širdies gelmių jaudina kiekvieną mąstantį žmogų, nepriklausomai nuo jo tautybės, politinių pažiūrų ir amžiaus.

Tikriausiai dar niekada nebuvo liejama tiek propagandinio melo masiniam žmonių žudymui ir griovimams pateisinti. Rusijos invazijos į Ukrainą pradžioje atrodė, kad genetinė Didžiojo Tėvynės karo atmintis eiliniams rusams sustiprins visuotinį gėdos jausmą ir skatins pasipriešinimą valstybiniam melui. Anaiptol! Po dvidešimties karo dienų, nepriklausomų sociologinių apklausų duomenimis, arti 70 proc. Rusijos gyventojų palaiko karo veiksmus. Šis fenomenas apžvalgininkų jau vadinamas „reaktyvine psichoze“ ir gretinamas su ta masine būsena, kurią išgyveno vokiečių tauta Antrojo pasaulinio karo išvakarėse. Net jeigu dalis apklaustųjų karą palaiko iš baimės ar nežinojimo, kas išties vyksta, tai iš esmės nekeičia diagnozės.

Tokios masinės psichozės faktas pirmiausia liudija apie kultūros katastrofą. Rusijos atveju kultūros, kurios geriausi istoriniai pavyzdžiai yra giliai humanistiniai. Kaip sako vienas rusų kultūrologas, „žmonės nebeturi savo žodžių ir sąžinės, nes jie jau seniai tapo valstybės nuosavybe. Ir tai yra trisdešimties pastarųjų metų kultūros dramos finalas.“ Jis itin skausmingas šviesiausiems Rusijos protams, be perdėjimo gretinantiems dabartį su juodžiausiais XX a. laikotarpiais. Po karo pradžios šoko jie ieško atsakymų į klasikinius klausimus – kas kaltas ir ką daryti? Kas svarbiau – tiesa ar tėvynė?

Rusijos opozicija šiandien susiduria su „reaktyvinės psichozės“ apimtos liaudies daugumos paskelbtu karu „nacionališdavikams“. Svarbu suprasti, kad šis praeities šmėklas prikeliantis žodžių junginys ne savaime gimė liaudies galvose. Jį, kaip sėklą į paruoštą dirvą, metė pats diktatorius. Iš psichozės, sumišusios su baime, atsiranda valstybės sankcionuotas teroras, peržengiantis proto ribas. Naujieji chunveibinai, vadinantys save „nacionalpatriotais“, dabar gali patys, su valstybinių institucijų „stogu“, vykdyti „teisingumą“.

Kai ant tavo namų durų netikėtai atsiranda „juoda žymė“ – naujoji svastika „Z“, kai už menkiausią protestą prieš karą gali grėsti iki 15 metų nelaisvės, o prie didžiausios stačiatikių Kristaus Gelbėtojo cerkvės Maskvoje paauglė su plakatėliu „Penktasis įsakymas – nežudyk“ suimama tyliai pritariant religingai liaudžiai, klausimas, ką daryti, tampa konkretus: kaip tokioje šalyje gyventi? Su juo Rusiją palieka nemažai piliečių. O pasiliekantys ir negalintys tylėti kaip gali kalba cenzūros sąlygomis, žinodami, kad rizikuoja ilgiems metams atsidurti kalėjimuose. Pirmiausia turime suprasti šiuos žmones, jų išgyvenamą neviltį, gėdą ir siaubą, prieš smerkdami išvykusius už pasitraukimą ir keldami pasilikusiems reikalavimus aktyviau protestuoti.

Sakoma, kad pasaulis po 2022 m. vasario 24 dienos atsidūrė prieš tuščią lapą. Tačiau lapas nėra tuščias, jis užpildytas istorine atmintimi. Ir pasaulio ateitis daugiausia priklauso nuo to, kaip ta atmintis bus skaitoma. 1920 m. vasario 24 d. buvo įkurta Vokietijos nacionalsocialistinė darbininkų partija.

Istorija taip pat primena, kad nėra meno „aukščiau politikos“. Kaip nebuvo ir Manno aprašytoje Vokietijoje. Vokiečių filosofas, egzistencializmo krypties kūrėjas Karlas Jaspersas, karo metu

Kyjivas, Maidanas. 2014 m. A. Liugos nuotr.

likęs tėvynėje ir neišsižadėjęs žydų kilmės žmonos, vykstant Niurnbergo procesui prisiminė apolitiškus norėjusius būti savo šalies piliečius – dvasininkus, mokslininkus, tyrinėtojus, menininkus. Ir teigė, kad visi vokiečiai turi dalintis atsakomybės naštą, nes „kiekvienas žmogus kartu su kitais atsako už tai, kas jam vadovauja“. Todėl „mes visi kalti, kad vokiečių tautos dvasinės sąlygos leido atsirasti tokiam režimui“. Šią atsakomybę suvokia ne vien rusų inteligentai, bet visi prieš karą protestuojantys Rusijos žmonės. Ją jaučia ir dauguma civilizuoto pasaulio gyventojų, reikalaujančių iš savo politikų tikrų, neveidmainiškų veiksmų.

Tačiau gal pernelyg paprasta dabar vesti tokias istorines paraleles, nes jos – lyg apsauginė priemonė. Gal „tuščio lapo“ sąvoka yra sąžiningesnė, nes išreiškia būtent tai, ko šiandieninis žmogus dar nėra patyręs ir apie ką sprendžia tik iš istorinio žinojimo. Mes žinome, kaip baigėsi anie istoriniai įvykiai, tačiau nežinome, kaip baigsis besiklostantys dabar. Ir šį nežinojimą turime įsisąmoninti. Kaip sako rusų režisierius Aleksandas Sokurovas, „tai, kas dabar vyksta, yra įvykis ne mažiau sunkus, pragaištingas ir pasekmių požiūriu neatšaukiamas, kaip tai, kas Rusijoje įvyko 1917-aisiais... Mes ir dabar padarėme tai, kas neturi jokio įvardinimo.“ Ir neturėdami įvardinimo ieškome elementarių saugiklių paprasčiausiuose dalykuose.

Įdomu, kaip pasaulyje išaugo tikrumo vertė. Tai rodo įvairiose šalyse vykstančios stichinės demonstracijos prieš karą ir milžiniška parama ukrainiečių karo pabėgėliams. Įvairių tautybių žmones suvienija paprasčiausias siekis ištiesti ranką ir kaip įmanoma padėti nusikalstamo karo aukoms. Vėl, kaip kadaise, tenka skausmingai rimtai ir sąžiningai ieškoti atsakymų į elementarius gyvenimo ir išgyvenimo klausimus. Gal tai kažkaip paveiks ir meną, kuriame postmodernistinis „puikaus naujo pasaulio“ mąstymas suformavo tiesos reliatyvumo ir elitinio kičo madą? Per pasaulio vienijimąsi atgimsta švietėjiška misija, nukreipta į žmogaus esmę.

Kaip dabar kalbėti menui? Apie tai tikriausiai susimąsto dažnas, jei ne kiekvienas, jį kuriantis žmogus. Ir kiekvienas ieško savo atsakymų. Neegzistuoja bendrų receptų. Tačiau kraštutinių emocijų sūkuryje svarbu įsiklausyti į sveiką protą ir sąžinę.

Visų sąmonė užnuodyta nežmoniško Rusijos karo prieš Ukrainą nuodais. Ir pirmiausia, ko menas neturėtų daryti, – tai stengtis imituoti karo vaizdų. Rizikuojančių gyvybe reporterių kameromis ir eilinių žmonių mobiliaisiais telefonais užfiksuoti beginklių civilių Ukrainos gyventojų bombardavimai, kraupūs nuo sparnuotųjų raketų ir kasetinių bombų bėgančių moterų su vaikais vaizdai, prie namų arba gatvėje nužudytų nespėjusių pabėgti šeimų kadrai atima žadą. Šie vaizdai įsirėžia į sąmonę ir augina neapykantą okupantams. Neapykanta skatina veikti, bet nepraturtina meninės kūrybos.

Negalima ir vaidinti humanitarinę katastrofą išgyvenančių nuo karo bėgančių žmonių tikrovės, nes tai būtų *falšas*, dangstomas empatija. Visada buvau prieš spektaklius apie pabėgėlius, kai aktoriai stengiasi vaizduoti jų išgyvenimus. O karas Ukrainoje tik dar labiau rodo tokio kelio klaidingumą. Mes nežinome, kaip išreikšti ne tik šio karo siaubą, bet – svarbiausia – žodžiais sunkiai nusakomą ukrainiečių išgyvenamą genocidą, kurį vykdo broliška rusų tauta. Ir turime tam ieškoti būdų. Gal jie labai paprasti? Gal apskritai XXI amžiaus teatrui, siekiančiam technologinių aukštumų, vėl laikas mokytis paprastumo? Grįžti prie savo ištakų.

Nuvalkiota sąvoka – humanistinis menas. Sovietmečiu ji turėjo erzinančią ideologinę potekstę. Menas apskritai linkęs vaizduoti gėrio kovą su blogiu. Balta prieš juoda. Karo, kurį Rusija vykdo prieš Ukrainą, spalvos, be abejo, yra tokios. Tačiau tikras humanistinis menas naudoja gerokai daugiau spalvų ir atspalvių jausmų įvairovei ir žmogaus ryšio su kitu žmogumi vertei išreikšti.

Toli ieškoti nereikia. Štai, intonacija. Joje slypi arba tiesa, arba melas. Propaganda visada yra patetiška. O įsiklausykime, kaip Ukrainos karo epicentruose eiliniai žmonės išsako savo išgyvenimus. Tramdydami emocijas ir skausmą. Meno žmonės turėtų tai išgirsti. Kad nefalšuotų. Tai ne vien estetikos, bet profesinės etikos klausimas.

Vienas didžiausių XX a. kultūros vizionierių Antoninas Artaud teigė, kad teatro žmonės turi būti panašūs į „kankinius, kurie deginami siunčia ženklus nuo savo laužų“. Tiesą sakant, ši mintis persmelkia matant už tėvynę ir laisvę kovojančius Ukrainos žmones su savo prezidentu priešaky. Jie visam pasauliui „siunčia ženklus nuo savo laužų“. Ir tai, kaip juos regėdamas pasaulis keičiasi, suteikia didelį įkvėpimą.

Tačiau nerimą kelia, kad, kartu su augančiu patriotizmu, iš atminties stalčių ištraukiami menininkams metami kaltinimai kosmopolitizmu. Štai Ukrainos kino akademija pašalino iš savo narių režisierių Sergejų Loznicą, nes jis „laiko save kosmopolitu, „pasaulio žmogumi“, o tai nesuderinama su „nacionaline tapatybe“. Ir „čia negali būti jokių kompromisų ir pustonių“. Todėl

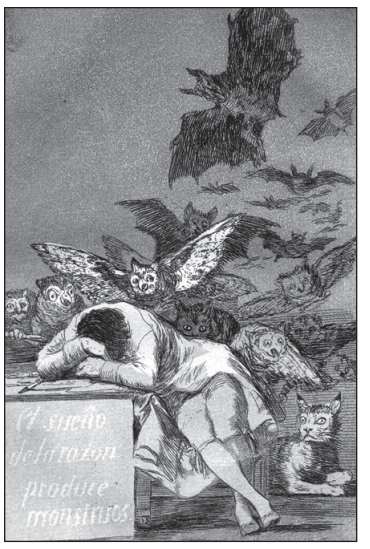

Francisco Goya, „Proto miegas gimdo pabaisas“. Iš „Kapričų“ ciklo Nr. 43. 1806/07 m. Vilniaus paveikslų galerijos parodos „Fransiskas Goja. Kapričai“ virtuali galerija

pasaulio bendruomenė turėtų „nelaikyti Sergejaus Loznicos Ukrainos kultūros sferos atstovu“...

Kiekvienas, susipažinęs su Loznicos filmais, pastaraisiais metais plačiai rodytais ir Lietuvoje, gali susidaryti savo nuomonę apie šio menininko pažiūras. Mano manymu, jos paremtos istorijos išmanymu ir patriotizmu su humanistiniais idealais. Dabar šis vienas žinomiausių šiuolaikinių Ukrainos menininkų, išnaudodamas turimus tarptautinius ryšius, per įvairius interviu ir viešus pasisakymus aiškina pasauliui apie tėvynės kovą ir ją remia labdaringai rodydamas savo filmus.

Istorija byloja, kad ekstremaliomis sąlygomis patriotizmo ir nacionalinės tapatybės supratimas sukiršina pirmiausia kultūros žmones. Suprantama, kad karo metu viskas pateisinama dėl pergalės, tačiau nėra nei teisinga, nei toliaregiška „nacionalinės tapatybės“ sąvoką naudoti kaip kardą, kapojantį galvas tiems, kurie ją supranta plačiau ir elgiasi, kaip liepia sąžinė. Nes kita stotelė – „nacionališdaviko“ vardas. Ir kaip tai beskambėtų naiviai, nuo šio pavojaus gali apsaugoti tik bendras humanitarinio kultūros lauko jausmas.

A. Sokurovas: „Mes žinome, kad armija patiria pralaimėjimą, ir valstybė patiria pralaimėjimą. Lieka tik kultūra. Ji ir apkasuose, ir požemiuose, ir bunkeriuose nepaliks žmogaus, kol žmogus išsaugos elementarius civilizuotumo požymius. Iki galo moterys bus ištikimos kultūrai. Iki galo. Kovos iš paskutiniųjų. Gal ne tiesiogiai, intuityviai gins būtent kultūrą. Ir nuo vyrų, ir nuo valstybės, ir nuo idiotų politikų. Nuo bukumo, kvailumo, tiesiog beribio bukumo...“

Donkichotiška mintis, bet tikriausiai į ją galima bandyti remtis.

Istorija ir dabartis teatre

Alytaus miesto teatro spektaklio „Marytė“ gastrolės Vilniuje

Eglė Juškaitė ir Vaidas Praspaliauskas spektaklyje „Marytė“ D. Matvejevo nuotr.

Ieva Tumanovičiūtė

Kovo 8-ąją Vilniaus mažajame teatre parodytas Alytaus miesto teatre ukrainiečių režisieriaus Staso Žirkovo pastatytas spektaklis „Marytė“ (premjera 2020 m. spalio 30 d.) pagal Alvydo Šlepiko pjesę, parašytą jo romano „Mano vardas – Marytė“ motyvais. Bestseleriu tapusiame romane, pirmą kartą išleistame 2011 m., jau sulaukusiame dvylikto leidimo, pasakojama apie vadinamuosius vilko vaikus – po Antrojo pasaulinio karo iš rusų okupuotų vokiečių (Rytų Prūsijos) žemių į Lietuvą ieškoti maisto bėgančius mažamečius. Romanas įtaigiai perteikia niūrią pokario nuotaiką: šaltį, badą, mirtį, nevilį, kurią įveikia savo motinoms, broliams ir seserims norintys padėti vaikai. Knygoje fragmentiškai pasakojama vienos šeimos istorija, kai kurie pasakojimai nutrūksta, kaip kare vienas nuo kito pasimeta artimieji, tačiau išlieka niūrių ir siaubingų išgyvenimų kaleidoskopas, perteikiantis bendrą karo ir pokario patirtį.

Žirkovas, Kyjivo akademinio dramos ir komedijos teatro kairiajame Dnipro krante direktorius ir meno vadovas, iki tol vadovavęs Kyjivo „Aukso vartų“ teatrui, Vilniaus mažojo teatro konkurse „DramaTest“ (2021) pristatė eskizą pagal Nataljos Vorožbit pjesę „Saša, išnešk šiukšles“. 2021 m. lapkritį Alytaus miesto teatro tarptautiniame festivalyje „Com•media“ parodytas jo režisuotas spektaklis „Ar mylėjai mane, tėti?“ (Kyjivo „Aukso vartų“ teatras, 2017) pagal baltarusių dramaturgo Dmitrijaus Bogoslavskio pjesę liudija, kad ukrainiečių režisierius kuria plačiam žiūrovų ratui suprantamus spektaklius ir daro tai kokybiškai, stengdamas neprimityvinti turinio ar tuščiai nelinksminti, siekdamas su žiūrovais užmegzti ryšį, norėdamas, kad publika suprastų ir išgyventų scenoje pasakojamą istoriją. Tai būdinga ir jo spektakliui „Marytė“.

Kartu su kūrybine komanda teatrui Šlepikas negailėdamas perkuria savo kūrinį – scenoje gausu romane nesančių epizodų, šiuolaikinių dokumentinių faktų intarpų. Iš šių fragmentų režisierius sukuria itin gyvą, dinamišką, į jausmus apeliuojantį spektaklį. Tai iš mikroistorijų sudėliotas pasakojimas apie karą – panašus į tūkstančius kitų ir kartu persmelktas individualiomis, sentimentaliomis detalėmis. Avanscenoje aktoriai išdėlioja porcelianines skulptūrėles, lėkštes – kažkam priklausančius daiktus, saugančius savo šeimininkų istorijas, menančius taiką ir laimę.

Pilkšvai žalsvų lentų siena scenoje atstoja ir tvorą, ir kluono ar trobos sieną, ir mišką (scenografas Artūras Šimonis). Ant jos kabo nuotrauka, šone pasodintas pliušinis meškutis, viršuje stovi Marijos statulėlė – visi šie prožektoriais išryškinti daiktai kuria sentimentalią nuotaiką, nurodo į prisiminimus. Režisierius siekia provokuoti žiūrovo jausmus: čia gaila vienišo, alkano vaiko, graudu dėl jį gelbstinčių žmonių gerumo, pikta ant okupantų ir t.t. Kartu jam svarbu parodyti požiūrį į istoriją, kuri šiandienos karo Ukrainoje kontekste itin aktuali. Įtaigi rusų karininko (Vaidas Praspaliauskas) ir jo žmonos (Eglė Juškaitė) scena okupuotame name: sapnuose kariškį kankina prisiminimai apie masinį vokiečių moterų prievartavimą, o žmona atkakliai tvirtina, kad to nebuvo. Tai išvirsta į apibendrintą kritiką Rusijai, kuri po karo, kaip viena iš nugalėtojų, neapmąstė savo karo nusikaltimų, neatgailavo dėl jų.

Įpusėjus spektakliui išryškėja Renatės-Marytės (Andra Kavaliauskaitė) istorija. Tik Šlepiko romane mergaitė keliaudama į Lietuvą sutinka įvairių žmonių, o scenos kūrinyje lieka vien epizodas, kai ją priglaudžia geroji Stasė (Ona Gudaitytė) su vyru Antanu (Praspaliauskas). Todėl lietuviai spektaklyje vaizduojami gana idealizuotai, kaip vilko vaikų gelbėtojai, tad, nepaisant Stasės sesers Elzės (Juškaitė), nenorinčios padėti vokietei mergaitei, pritrūksta savikritiško požiūrio į lietuvius.

Rusvi ir pilkšvi veikėjų kostiumai neleidžia pamiršti pokario laiko, tačiau spektaklio, kitaip nei Šlepiko knygos, atmosfera ne tokia slogi. Režisierius, puikiai kontroliuodamas veiksmą ir žiūrovų emocijas, kurias valdyti padeda kompozitoriaus Andriiaus Symonovychiaus muzika, laiku įterpia komiškas scenas – paveikus senukų prieglaudos epizodas su jų seniokiškais karo atsiminimais. Aktoriai meistriškai sukūrė kretančių ir tratančių senukų šaržus, o vienos senutės (Gudaitytė) istorija apie tai, kaip jos šeima, klausydamasi „Amerikos balso“, vis laukė, kad Amerika ateis jų gelbėti nuo okupantų, tampa įtaigiu anekdotu, aktualiu ir šiandienos geopolitiniame kontekste.

Kaip kontrastas baisioms karo istorijoms pasirenkama itin teatrališka spektaklio forma, kupina metamorfozių, žaismės, išradingumo ir humoro. Pasitelkdami vitališką teatro galią aktoriai atpasakoja pokario vaikų patirtis. Alytaus teatro aktorių ansamblis daro stiprų įspūdį: jie puikiai bendradarbiauja, kiekvienas vaidina bent po kelis skirtingus personažus ir daro tai meistriškai, su užsidegimu, originaliai. Nors tokio žanro kūrinyje individualiai veikėjų psichologijai atskleisti nėra vietos, Žirkovas stengiasi nesupaprastinti personažų, o komiškus vaizduoti išradingai. Viename epizode aktoriai Tomas Pukys ir Povilas Adomaitis vaidina į Lietuvą maisto ieškoti keliaujančius vaikus Heincą ir Albertą, vėliau Pukys virsta įkyriu stribu Mikita, o Adomaitis – sadistišku karišku. Suvaidinę sovietų okupantų Nadzios ir Volodzios scenoje, Juškaitė sukuria perkreiptalūpę burbeklę Elzę, nenorinčią priimti vokietukės, o Praspaliauskas – gerąjį mergaitės patėvį. Pagrindinę Renatės-Marytės istoriją pasakoja aktorė Kavaliauskaitė: išraiškingas jos kūnas ir netipiški judesiai perteikia pasimetusio vaiko patiriamą siaubą ir sunkumus.

Alytaus miesto teatre statydamas spektaklį „Marytė“ Žirkovas ne tik pasakoja rečiau paliečiamą istorinę vilko vaikų temą, bet ir kalba apie dabartį. Spektaklis nevengia skatinti emocijų, nebijo pasirodyti itin sentimentalus ir byloti publikai, kad primintų istoriją, kuri taip greitai pamirštama, o kai kam išvis nežinoma, ir išsakytų požiūrį į įvykius, kurių liudininkai esame šiandien.

Kafkos vertas absurdas

Spektaklis „Šuo, naktis ir peilis“

Pijus Ganusauskas spektaklyje „Šuo, naktis ir peilis“ D. Putino nuotr.

Greta Vilnelė

Pauliaus Ignatavičiaus režisuotame spektaklyje „Šuo, naktis ir peilis“ pagal Mariuso von Mayenburgo pjesę – nemalonu ir nepatogu. Salėje tvanku, sėdime su respiratoriais, nėra kuo kvėpuoti. O pjesėje parašyta: „Buvo karšta rugpjūčio naktis.“ Tad gal režisierius sąmoningai verčia žiūrovus prakaituoti? Aktorius Arnoldas Augustaitis, vaidinantis šuns šeimininką, švilpia bandydamas surasti šunį. Labai nemalonus garsas. Spektakliui įpusėjus ima tirpti blauzdos nuo pernelyg ilgo sėdėjimo nepatogia poza, bet „Menų spaustuvės“ Kišeninėje salėje kitaip būti negali. Spektaklio pradžioje nuskamba frazė, kad tai, ką matysime, bus paskutinis europiečio košmaras. Ne ką mažesnį košmarą žiūrovas priverstas ištverti fiziškai.

Pagrindinio spektaklio personažo vidinė būsena, jo santykis su kitais turi panašumų su Franzo Kafkos romanu „Procesas“ ir Jeano-Paulio Sartre'o pjese „Už uždarų durų“. Pasakotojas (Pijus Ganusauskas) pasiklydęs erdvėje ir laike. Jis nuolat stebi laikrodį ant sienos, iš jo galima spręsti, kad laikas sustojęs arba neegzistuoja. Pasakotojas karštligiškai plėšosi, tačiau negali ištrūkti. Jis atspindi visuomenės nerimą atsidūrus akligatvyje be instrukcijų. Tik dabarties karo aplinkybėmis spektaklio kūrybinės komandos siūlomas sprendimas susitaikyti – ne tas atsakymas, kurį norėtųsi pasirinkti.

Pagrindinė Sartre'o pjesėje „Už uždarų durų“ išsakyta egzistencialistinė mintis: „Pragaras – tai kiti žmonės.“ Neįmanoma tiksliau apibūdinti spektaklio veikėjų tarpusavio santykių: kiti personažai įkalina pasakotoją paraleliniame pasaulyje tiek metaforiškai, tiek realiai, priversdami jį išgyventi klaustrofobišką nerimą.

Mariuso von Mayenburgo pjesėje įpintas kafkiškas absurdas scenoje atsiskleidžia pamažu, tačiau aukščiausio įtampos taško taip ir nepasiekia. Juodi aktorių kostiumai (Greta Milevičiūtė ir Justina Ignatavičienė), tarsi padaryti iš šiukšlių maišų, kurie pripildyti padrikai voliojasi scenoje, kuria groteskiškai fantasmagorišką nuotaiką. Į bendrą ekspresyvių spektaklio elementų srautą įsilieja ryškus veikėjos moters (Rūta Raciūtė) makiažas. Kūrinys prasideda ir baigiasi trankiu roko stiliaus muzikiniu numeriu. Juo kuriama mistinė, melancholiška, pavojinga atmosfera, paruošiama erdvė tarsi siurbliu išsiurbtoms gatvėms, per daug pažįstamiems, todėl klaidinantiems skersgatviams. Muzika veikia tarsi paslaptingas portalas, žiūrovų ir aktorių bendras apsivalymo ritualas, prieš persikeliant į siurrealų Mayenburgo aprašytą pasaulį (kompozitorius Paulius Ignatavičius). Spektaklio vientisumas, žiedinė kompozicija, siužeto nuspėjamumas palaiko sapniško pasaulio idėją, tačiau paveiki kulminacija neįvyksta.

Ignatavičiaus pastatymas – grubus, kupinas grotesko. Pasakotojas pernelyg dažnai rūko elektroninę cigaretę, streso it traukulių veikiamas nuolat šaukiasi pagalbos, būdamas be scenos partnerių bergždžiai bando save pateisinti. Šuns šeimininkas ir policininkas taip pat, vos įžengęs į sceną, nenustygsta vietoje. Vyresnioji sesuo primena graikų mitologijos sireną, vyro geidžiančią dėl jo kraujo ir mėsos, o ne iš aistros. Visi čia bando užpulti, suvilioti, iškankinti ir sunaikinti pasakotoją, tačiau kiekvienoje situacijoje jis tarsi netyčia pakenkia savo scenos partneriui, pribaigdamas jį butaforiniu peiliu. Taip sutrikdoma spektaklio moralinių svarstyklių tarp gėrio ir blogio pusiausvyra, žiūrovas išmušamas iš vėžių, auką paverčiant užpuoliku ir keliant klausimą, kokiomis aplinkybėmis galima pateisinti smurtą.

Spektaklis „Šuo, naktis ir peilis“ iš esmės nagrinėja tvarumo problemą. Tačiau šiandienos kontekste, kai klimato kaitos klausimus užgožia valdžios ir galios absurdas, kūrinys kelia prieštaringas mintis.

Mūsų amžius pakeitė žmogaus baimes

Pokalbis su režisiere ir aktore Greta Gudelyte

Ignas Zalieckas

Greta Gudelytė – režisierė ir aktorė, 2012 m. kartu su Egle Kazickaite įkūrusi „Apeirono“ teatrą. Yra sukūrusi tokius spektaklius kaip „Nekaltas prasidėjimas“ (kartu su Kazickaite, 2021), „Ad infinitum“ (2020), „Pabėgimas“ (kartu su Kazickaite, 2020), „Ašmenys“ (2019), „Delyras“ (2018), „Kultas“ (2017), „Nekrozė“ (2016), „Žinduolių perėja“ (2016) ir kt.

Baimė – vienas stipriausių žmogaus jausmų. „Apeirono“ teatro veikloje jūs sekate šiurpes – lietuvių liaudies siaubo pasakas. Kuo jos aktualios?

Į klausimus, kas yra pasakos, kuo jos aktualios ir kam reikalingos, atsakymą randu poeto Lanzos del Vasto eilutėse: „Kiekvieno daikto gelmėse plaukioja žuvis / Žuvis iš baimės, kad nepasirodytum nuogas / Numesiu tau vaizdų apsiaustą.“ Kiekvienoje pasakoje ar mite plaukioja metafizinė tiesa, persmelkta archetipinių, nekintančių žmonijos dilemų, problemų, universalių simbolių. Pasakose, kitaip nei filosofijoje, metafizinės žmogaus kančios ir tiesos niekada nepaliekamos nuogos, jos apgaubiamos apsiaustu iš trumpų istorijų apie miškus, gyvūnus, būtybes, medžioklę, žvejybą, keliones, meilę ir t.t. Štai kodėl pasakos man yra pati gražiausia žiaurios tiesos išsakymo forma. Tai gyvenimo žiaurumas, apgaubtas paslaptingu, gražiu apsiaustu.

Mėgaujuosi sekdama pasakas, nes labai branginu sakytinį meną. Jis tikrai nėra skaitymas garsiai: iškart atsisakyčiau skaityti pasakas iš knygos. Tai nėra ir iškalto teksto atkartojimas. Sakytinis menas – tai pasakojimas, pasitelkiant savo balsą, gestus, veidą ir savą interpretaciją. Ši yra labai svarbi dalis, nes būtent interpretuojant vyksta kūrinio prasmės atkūrimas. Pasakotojas – tai interpretatorius, verčiantis tai, kas yra už klausytojo supratimo ribų, į jo suvokimui prieinamą išraiškos formą.

Be to, siaubo pasakos stipriai oponuoja medijų kuriamam tobulam pasauliui ir grąžina į realybę, kurioje ne visi žmonės yra geri, gražūs, turtingi ir laimingi. Kai pasąmonė ir joje glūdinčios niūrios fantazijos visą laiką slopinamos, tai gali pažeisti asmenybę ir jos psichiką. Pripažinkime, kad ir vaikų, ir suaugusiųjų fantazijos kartais būna žiaurios, o pyktis gali būti labai stiprus, taigi pasakų siaubai liudija, kad tokios mintys gimsta daug kam ir kad tai yra natūralu.

Ar tokioje siaubų amplitudėje galima tapti atspariam baimei?

Dabartinis amžius labai pakeitė žmogaus baimes. Mūsų protėviai bijodavo kapų, raganų, vaiduoklių, o šiandien net vaikai nebijo šmėklų. Tačiau šiuolaikinis žmogus patiria tokių baimių, apie kurias anksčiau niekas nežinojo. Kiekvienas turime baimių: vieniems baimės – tik epizodinis, mažas nepatogumas, stipriai neveikiantis kasdienio gyvenimo, o kitiems – tai fobijos, rimta psichologinė problema. Deja, siaubo pasakos nepadeda tapti atspariems savo baimėms, bet padeda jas analizuoti.

Iš kur atsiranda noras prisiliesti prie etnokultūros? Ar tai Klaipėdos, jos apylinkių ir gamtos įtaka?

Prisilietimas prie etnokultūros nesusijęs su gyvenimo Klaipėdoje etapu. Nors, tiesa, Drevernoje dalyvaudama rudens lygės šventėse susižavėjau degančių skulptūrų architektūra. Bet apskritai su vienu pirmųjų etninių simbolių susidūriau dar vaikystės namuose: ant spintos buvo išraižytas gyvybės medis. Pirmiausia močiutė mane mokė jo sandaros, o ne abėcėlės. Labiausiai įsiminė jos žodžiai: „Kiekvieną gyvybės medį yra apsivijusi gyvatė, bet ta gyvatė tėra tavo baimė.“ Septintoje klasėje jau skaičiau Vilhelmą Storostą – Vydūną, jo raštuose radau daug informacijos apie baltų ir apie Rytų kultūrą, dar vėliau daug įdomios informacijos sužinojau keliaudama po Braziliją, Indiją ar Grenlandiją. Daug gilių patirčių suteikė dalyvavimas ritualuose, bendravimas su vietos žmonėmis, ir tai mane įraukė į archetipų tyrinėjimą.

Prasidėjus karui Ukrainoje kyla daug klausimų apie meno naudą ir beprasmybę. Kiek dabar reikalingas scenos menas?

Tai labai individualu, aš pati nejaučiu beprasmybės. Suprantu, kad išgyvename stiprų vertybinį, emocinį ir dvasinį persiskirstymą. Taip, jo fone nemažai spektaklių akimirksniu neteko aktualumo, bet tai tik atidengė problemą, pagal kokias paviršutiniškas aktualijas buvo sukurta daugybė kūrinių. Teatras dabar galėtų būti reikalingas, jei gebėtų aiškiai įsivardyti gelbstinčią funkciją: guodžiu, maitinu, pralinksminu ar motyvuoju? Deja, nemažą dalį Lietuvos teatrų repertuarų sudaro spektakliai, kurie karo ir realiai kenčiančių žmonių akivaizdoje atrodo pseudodramatiški. Taigi manau, kad šiandien

Greta Gudelytė kūrinyje „Pabėgimas“ „Apeirono“ nuotr.

teatrai savo repertuarą turėtų sudaryti itin atsakingai. Kita vertus, dabar puikus laikas tyliajai kūrybai, kai daug ką permąstome, išsigryniname. Pati jaučiu, kad meninės raiškos ir meninių ieškojimų poreikis yra stebėtinai gajus, tiesiog kol kas ieškoti, mąstyti ir kurti norisi atsiskyrus nuo įprastos teatrinės sistemos: aktorius–scena–žiūrovas. Dabar analizuoju kūrybą kaip tą gyvybės medį: noriu ją išardyti, suprasti, iš ko ji sudaryta, ir vėl iš naujo surinkti iš gabaliukų. Tai dariau jau daugybę kartų ir darysiu dar, nes vis neapleidžia jausmas, kad gal ką nors praleidau.

Spektaklyje „Pabėgimas“ kalbate apie egzistencinį nerimą, dėl kurio, viena vertus, plečiasi vaizduotė, siekdama už ko nors užsikabinti, kita vertus, ji atriboja individą nuo realybės. Ar atsiribojimas nuo realaus pasaulio šiandienos teatre gali padėti žmogui suvaldyti savo jausmus?

Man pačiai patinka kūriniai – spektakliai, paveikslai, muzika, – kuriuose aiškiai jaučiu esant kažką paslėpta, o ne kažką atskleista. Praktiškai neinu į spektaklius, jei aprašyme perskaitau ką nors panašaus į „šiame spektaklyje atskleidžiama...“. Kartu su Egle Kazickaite kurdamos „Pabėgimą“ į procesą žiūrėjome kaip į „pabėgimo kambario“ žaidimą. Į veiksmo erdvę instaliavome daugybę detalių, ženklų, simbolių, klaidinimų, tekstų, prislapstėme daug universalių ir individualių asociacijų. Manau, tai padėjo sukurti vidinio pasaulio peizažą, o ne atsiribojimą nuo realybės. Realybė yra visokia, pavyzdžiui, (pa)sąmonės procesų realybė stipriai skiriasi nuo išorinės realybės. „Pabėgime“ kuriama pasąmonės realybė dovanoja tibetietiškos mistikos pojūtį, jame Didžioji Sąmonė sapnuoja pasaulį ir mus jame. Mes – visi gyvi padarai, visos suvokiančios būtybės – esame tarsi sapnuojami Didžiosios Sąmonės kartu su visu mus supančiu, „išoriniu pasauliu“ ir mes patys renkamės, kaip matyti ir ar matyti tą išorinį pasaulį. Panirimas į tokio pobūdžio realybę gali veikti dvejopai: padėti nuraminti jausmus arba sukelti dar didesnę sumaištį.

Dėkoju už pokalbį.

Anonsai

Kelias į didžiąją sceną – tarp Vilniaus ir Kauno bokštų

Prasideda Tarptautinis Stasio Vainiūno pianistų ir kamerinių ansamblių konkursas – jau devintą kartą organizuojamas renginys šiemet vyks ne tik Vilniuje, bet ir Kaune. Kovo 26 d. 18 val. Vilniaus Šv. Jonų bažnyčioje bendradarbiaujant su Vilniaus universiteto (VU) Kultūros centru vyks iškilmingas konkurso atidarymas, kuriame gros praėjusio konkurso finalininkas italų pianistas Vincenzo De Martino, taip pat išgirsime violončelininkę Žaną Miniotaitę ir Vilniaus universiteto kamerinį orkestrą.

Stasys Vainiūnas – pianistas ir kompozitorius, pirmasis lietuvis, pelnęs laurus tarptautiniame konkurse. Muziko išsilavinimą jis įgijo gimtojoje Rygoje, tačiau didžiąją

M. Mikulėno nuotr.

dalį savo kūrybingiausių metų praleido Lietuvoje. Jo kūryboje girdėti neoromantizmo, impresionizmo bruožai, ryškios liaudies muzikos įtakos, ausį traukia gyvas, šviesus kūrinių charakteris, atspindintis paties muziko asmenybę. Vainiūnas buvo nuo 1965 m. vykusių jaunųjų atlikėjų konkurso Vilniuje iniciatorius, o nuo 1989 m. šis konkursas imtas vadinti Stasio Vainiūno vardu. Nuo 2006 m. prie pianistų konkurso prisijungė ir kameriniai ansambliai.

„Džiugu tai, kad dalyvių susidomėjimas Stasio Vainiūno muzika nesibaigia su konkursu. Šis renginys kuo puikiausiai pristato Lietuvą, jos kultūrą, aukšto lygio atlikėjus. Pas mus atvyksta svečių iš viso pasaulio, todėl tokie konkursai yra nepaprastai svarbūs“, – praėjusio konkurso metu duotame interviu pasakojo Stasio Vainiūno duktė, viena jo vardo konkurso puoselėtojų, pianistė Birutė Vainiūnaitė.

„Dalyvauti Stasio Vainiūno konkurse ir patekti į jo finalą – neįkainojama sceninė patirtis, atvėrusi daug galimybių: koncertų, festivalių, bendradarbiavimo su kitais atlikėjais. Tai buvo šansas susipažinti ir įsigilinti į Vainiūno kūrybą, kuri sužavėjo, tad ją į savo repertuarą įtraukiu vis dažniau. Lietuviai visada gerbia tai, kad aš, žmogus iš pašalės, ieškau savitų lietuviškos muzikos interpretacijų ir stengiuosi įnešti savo indėlį į Lietuvos muzikinę kultūrą. Šiuo metu būti italų pianistu, kuris atlieka lietuvišką muziką, yra vienas mano kaip atlikėjo išskirtinių bruožų“, – sako praėjusio Tarptautinio Stasio Vainiūno pianistų konkurso finalininkas pianistas Vincenzo De Martino.

IX Tarptautiniame Stasio Vainiūno pianistų ir kamerinių ansamblių konkurse varžysis 13 pianistų ir 22 kameriniai ansambliai. Dalyvių geografija driekiasi nuo Lietuvos iki Ekvadoro ir Australijos. Jaunuosius muzikus vertins dvi tarptautinės žiuri.

Pianistų konkurso žiuri: pirmininkas Kevinas Kenneris (JAV), Zbignevas Ibelgauptas (Lietuva), Jurgis Karnavičius (Lietuva), Ewa Kupiec (Vokietija), Tomas Ostrovskis (Latvija), Mikhelis Pollis (Estija), Cezaris Saneckis (Lenkija). Kamerinių ansamblių žiuri: pirmininkas Avedis Kouyoumdjianas (Austrija), Rimantas Armonas (Lietuva), Petras Kunca (Lietuva), Grzegorzas Kurzynskis (Lenkija), Marje Lohuaru (Estija), Arigo Štralis (Latvija), Audronė Vainiūnaitė (Lietuva).

IX Tarptautinio Stasio Vainiūno pianistų ir kamerinių ansamblių konkurso atidarymas „Muzikinės klajonės“ – kovo 26 d. 18 val. Vilniaus Šv. Jonų bažnyčioje (renginys organizuojamas bendradarbiaujant su VU Kultūros centru ir VU kameriniu orkestru). Kamerinių ansamblių konkurso perklausos – kovo 29–31 d. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos II rūmuose, finalas – balandžio 1 d. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Didžiojoje salėje. Pianistų konkurso perklausos – kovo 27–29 d. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Didžiojoje salėje. Finalai ir konkurso uždarymo ceremonija – balandžio 1–2 d. Kauno valstybinėje filharmonijoje.

Bilietai: *https://bit.ly/muzikinesklajones.*

Daugiau informacijos – *www.vainiunas.lt.*

Ieškant užuovėjos

Atkelta iš 1 psl.

Lenkijos Respublikai, sutelkiant dėmesį būtent į moterų kūrybą, pradedamas skyriumi „Įrėmintas žvilgsnis“. Salėje mums pristatoma pokariu vis svarbesnė visuomenės dalis, kurią sudaro kuriančios moterys. Čia nė vienas portretas ar autoportretas nekaba ant sienų, visi tarp lubų ir grindų, žmogaus aukštyje prisriegti įvairiose salės vietose. Žiūrovai tarsi minioje ar šokių salėje gali suktis tarp atvaizdų, judėti tarp jų ieškodami įdomių ekspozicijos rakursų. Čia nemenka dalis tenka vienai ryškiausių savo kartos Vilniaus skulptorių ir tapytojų Leonai Szczepanowicz (1887–1939), tiksliau, netikėtai Lietuvos nacionalinio muziejaus fonduose atrastoms jos medinėms skulptūroms. Šioje salėje tik moterų portretai.

Antra dalis – „Namų teritorijos“ – irgi išsaugo rėčio principą, bet čia sukurtos tarsi dvi scenos. Viena rodo namų aplinką: natiurmortai, vaikai, interjero ar sodo fragmentai, o kita – tikro ir sufantazuoto miesto gyvenimo vaizdai. Čia ypač daug grafikos, kurios kūrimą sunkesnės pokario sąlygos ribojo menkiau nei prabanga virtusį tapybos procesą.

Trečia parodos dalis – „Sapnų ir nerimo erdvės“ – labiausiai rezonuoja su nerimastingu dabarties fonu. Kūrinių motyvai sutampa su mūsų socialinių tinklų vaizdais: nežinion žvelgiantys liūdni vaikai, senelė, apglėbusi sulysusį vaiką, bloknotas su košmariškais piešiniais, tamsios gatvės. Beje, senelę („Senutė su anūke“) nutapė Kazimira Adamska-Rouba, gimusi 1894 m. Chersono gubernijoje, Ukrainoje. Chersono miesto pavadinimą dabar žinome dėl tyčinio rusų armijos vykdomo civilių bombardavimo ir žudynių. Bloknotas priklauso Walentynai Horoszkiewiczównai, kilusiai iš Lvovo. Čia, sako, dabar sąlyginai saugiau, miestas gali padėti kitiems. Šie skausmingi praėjusio amžiaus ir šių dienų geografiniai dūriai, iš Ukrainos atplūstančių moterų su vaikais vaizdai parodos pasakojimą užaštrina. Juk lenkės, baltarusės, žydės, ukrainietės į Vilnių tarpukariu kėlėsi irgi ieškodamos užuovėjos, dairydamosi palankesnės aplinkos, kur galėtų susikalbėti, mokytis, rasti darbo.

Parodos dalies „Sapnų ir nerimo erdvės“ fragmentas

G. Grigėnaitės nuotraukos

Parodos dalies „Įrėmintas žvilgsnis“ fragmentas

Kuratorių parodos tekstais ir ekskursijose pasakojama, kad „nuo 1919 m., kai buvo atkurtas Vilniaus universitetas, pavadintas Stepono Batoro vardu, moterims čia pirmą kartą atsivėrė galimybės studijuoti dailę aukštojoje mokykloje. Tai buvo aktualus reiškinys, pavyzdžiui, Miuncheno, Vienos, Krokuvos meno akademijos moteris pradėjo priimti tik nuo 1920 m.“ Atsakant į klausimą, kodėl telkiamas dėmesys būtent moterų kūrėjų palikimui, vienas iš svarbių argumentų yra tai, kad „po Didžiojo (Pirmojo pasaulinio – *red. past.*) karo moters vaidmuo visuomenėje ėmė keistis, išpopuliarėjo naujos moters tipažas, įkūnijęs modernią, nepriklausomą, mobilią, išsilavinusią ir kūrybingą moterį. (...) Tarpukario Vilniuje, kaip ir visoje Europoje, moterys aktyviai siekė išsilavinimo, įsitraukė į dailės draugijų veiklą.“ Kitas argumentas gal ir pabodęs, bet vis dar labai tikras – todėl, kad moterų įnašas iki pastarųjų dešimtmečių buvo pražiūrimas, nuvertinamas, netiriamas, bet, kaip pasirodė, yra nepaprastai įdomus, net stebinantis, stereotipus keičiantis ir tikrai vertas dėmesio.

Todėl parodos dalyje „Stilingo gyvenimo ritmu“, kuri sujungta į vieną tūrį su kita parodos dalimi („Tradicinės kultūros atvėrimai“), kuratorių realizuotas mažas, bet savaip reikšmingas, egalitaristinis gestas – nežinomo autoriaus kūrinys, kuriame vaizduojama nuoga mergelė, pervadintas platesnės reikšmės žodžiais: Nežinoma (-as) dailininkė (-as). Tokiu būdu netikėtai padvigubinama galimybė / tikimybė atrasti kūrėjas, užkertama inercija viską automatiškai priskirti vyrų nuopelnams, tyrėjams įteikiamas privalomasis klausimas ateičiai. Mintyse staiga labai padidėja dailininkių įnašas.

Paskutinė parodos dalis – „Meno piligrimės“ – skirta keliavimo fenomenui, jo apraiškoms kūryboje. Tai vienintelė salė, kurioje kūriniai išsidėstę palei sienas. Juos kuratorės su architekte čia traktuoja kaip vaizdą pro traukinio langą, o jungianti konstrukcija šiuo atveju įvaizdina važiavimo ritmą. Šioje dalyje yra ne tik jautrių dienoraštinių piešinių, svečių šalių peizažų ir kultūros paminklų, bet ir kitas gestas, tik jį daro ne kuratorės (nebent parinkdamos kūrinį), o iš Varšuvos kilusi Krystyna Hirschberg-Wróblewska (1904–1994). Ji save vaizduoja kaip Tapybą („Tapyba“ iš ciklo „Dailieji menai“. 1934 m.). Kur čia triukas? Į tai atsakymas yra pirmoje salėje.

Pasakojimo pradžioje esame informuojami, kad šiuo laikotarpiu vis daugiau moterų rinkosi aukštuosius mokslus, dailininkės specialybę. Tiesa, nemažai jų siekdavo tik sertifikato, kuris leistų mokyti piešimo, padėtų rasti tarnybą ir taip sau užtikrinti pragyvenimą. Tačiau dalis siekė būti kūrėjomis: teigė save kaip kūrėjas, naudojosi galimybėmis lygiavertiškai mokytis, domėjosi naujovėmis. Pavyzdžiui, dalyvavo Jano Bułhako vedamuose fotografijos kursuose. Tačiau pirmoje parodos salėje visgi vyrauja portretai – sesių, draugių, mamų, sutiktųjų, autoportretų vos keli. Yra kelios Sofijos Urbonavičiūtės-Subačiuvienės fotografijos, kuriose kūrėja save pristato kaip dailininkę. Na, bet tuo metu nuotraukos tikrai negalėjo pretenduoti į vaizduojamosios dailės hierarchines aukštumas. Klasikinis autoportretas, demonstruojantis dailininko socialinį statusą, tik vienas – Adasos Gurevič-Grodskos (1911 Vilnius – 1943 Paneriai) sukurtas XX a. 4-ajame dešimtmetyje. Adasa nutapo save su palete ir teptukais rankose priešais drobę. Atrodytų, kas čia ypatingo? Tai jau pareiškimas. Įžengimas į teritoriją, kurią to laiko ir ypač anų laikų vyrija mieliau pasilaikydavo sau. Visai nekeista, kad Gurevič-Grodsko drąsos būti dailininke gavo ne iš niekur, ji, kaip ir istorijoje žinomos dailininkės, turėjo galimybes, šiuo atveju buvo Vilniaus žydų gimnazijos direktoriaus dukra, Dailės fakultete mokėsi tapybos pas Ludomirą Sleńdzińskį.

Moterų vaizdavimo tradicija ir dailininkų savęs vaizdavimo tradicija nesusikirsdavo, nes jų gairės būdavo stačiai priešingos. Kūrėjas užvaldo materiją, moteris yra toji materija, todėl moterų kūrėjų savęs vaizdavime esama daug keistų vingių ir išmonės. Vienas jų – nuo renesanso iki modernizmo dailininkės beveik visais atvejais vaizduodavo save (kad ir prie molberto) išsipuošusias, lyg tapyti su vakarine suknele būtų visiškai įprasta. Mat moteris turėjo atlikti apžiūros objekto pareigą.

Gurevič-Grodsko autoportrete dėvi elegantišką švarką ar paltą, tačiau galime pasakyti, kad ir šis darbas ją rodo vienu metu ir kaip kūrėją, ir kaip gražią moterį. Toks kompromisas būdavo dažnas, vėliau menininkės ir menininkai šį nesklandumą (kanoną) išardys daugybe įvairiausių būdų, bet kol kas mes esame laikotarpyje, kai galimybės apylygiai kurti ir veikti dar tik formuojasi. Ir čia Krystyna Hirschberg-Wróblewska 1934 m. pasielgia panašiai, kaip buvo padariusi Angelica Kauffman, pavaizduodama save kaip Tapybą, kuri apkabina Poeziją (1782). Jos abi išsisuka iš vyrų sau susikonstruotos schemos ir pačios tampa Tapyba, t.y. žingteli žingsnį aukštyn. Kauffman Tapyba sėdi sau ramiai ir meiliai, apsikabinusi Poeziją (kitą moterį), ir taip sureikšmina tapybą, nes poezija tuo metu buvo aukštesnė hierarchiškai, o prie Hirschberg-Wróblewskos Tapybos kojų Italijos kalvų fone trinasi

Nukelta į 9 psl.

Judrios rankos kuria ar griauna

Aistės Kirvelytės tapybos paroda „Veiksniai ir padariniai“

Marija Martinaitytė

Ekspozicijos fragmentas

L. Skeisgielos nuotr.

Dažniausiai kelionė po dviejų pagrindinių erdvių grafikos centro galeriją prasideda iš dešinės į kairę, nors pavadinimas ir byloja kitaip. Tačiau šįkart iš kelio išsukti kvietė ne tik galerijos pavadinimas, bet ir jau kažkieno paliktos praviros kairės durys. Tikėjausi nepasiklysti tarp tapytojos Aistės Kirvelytės „Veiksnių ir padarinių“.

Visgi, vos plačiau pravėrusi duris ir įkišusi nosį, atsiduriu gana keistoje erdvėje. Čia prieš akis ant didžiulės drobės keturis kartus padaugintas diušaniškas, o vyresnei kartai – sovietinis pisuaras. Tik tie pisuarai jau gerokai apskaldyti. O ir erdvė, kurioje jie kabo, primena griuvėsius: jei apdaužyta ir griūvanti siena šiam kartui yra per drovus simbolis, tualete įterptos kolonos tikriausiai įtikins, jog stovime viduryje suirutės. Ausyse nuaidi kūrinio pavadinimas: „Ir vėl remontas“ – tik nežinau, ar nusivylimas šiame aide sklinda dėl to, kad jo ir vėl reikia, ar dėl to, kad dėl jo vėl bus triukšmaujama...

Priešais ir aplink minėtą tualeto fragmentą mane apsupa virpančių ir kirbančių delnų aibė. Prieš pisuarus esanti delnų serija lyg ironiškai pratęsia mintį apie sanitarines erdves ir primena per pastaruosius metus suaktualėjusį detalų rankų plovimosi ritualą. Nors ignoruojant šias kiek vulgarokas interpretacijas, tos didžiaformatės rankos glumina ir trikdo – nesuprantu man rodomos gestų kalbos: ar Michelangelo „Adomo sukūrimo“ fragmentą primenantys pirštai byloja apie ko nors atsiradimą, ar grūmojantys kumščiai ir judrūs pirštai lems kažkieno griūtį? Rankos laimina ar prakeikia? Meldžia ar raiko? Galbūt tie milžiniški delnai man sukėlė klaustrofobiją, o gal visgi nerimauju nukrypusi nuo siūlyto kelio – suku dešinėn.

Čia nerimastingumas ir griūtis nesibaigia. Namų fragmentas vaizduojamas lyg iš nuoplaišų sudėliotas tapybinis koliažas (o gal tas vaizdinys jau spėjo būti apdraskytas ankstėliau sutiktų neaiškiai judrių rankų?). Netoliese vėl susitinku su žinomomis vizualiojo meno citatomis. Paveiksle „Vieną gražią dieną“ tęsiasi bevardės namų erdvės fragmentas, o ant vaizduojamo užkloto įsikūrę net keli Muncho rėksniai. Popartiškai multiplikuojami garsių kūrinių fragmentai prabyla (o gal tik man asocijuojasi?) apie namų dekorą vis dažniau keičiantį pagrįstą nerimą. Apie tai man užsimena ir šalia jų šmėžuojanti sunkiai apibrėžiama tamsi figūra. Nerimastingumas tęsiasi ir tamsos pripildytoje metališkoje erdvėje, iš kurios išnyra žalia siaubūniška figūra („Jie yra visur“), galbūt jau iš anksto nujautusi ir bylojusi apie sąmyšį.

Galiausiai vėl susitinkame su neaiškumus kėlusiais rankų mostais. Milžiniška ranka iš pradžių perspėja, o paskui ir „po(lit)etiškai“ (paveikslo pavadinimas „Po(lit)etika“ apima keletą žodžių, atskleidžiančių sudėtingą problemą, kuriai, ko gero, trūko diskusijų) nugriauna aikštėje stovėjusį Mikėno Petrą Cvirką. O gal ta ranka nori jį krentantį pagauti? Didžiuliai pirštai atrodo grėsmingiau už krytį ir, regis, kažkaip lengvai krentantį Cvirką. Galgi jis dar vaizduojamas ne galutinai krentantis, o paskutinį sykį įšokantis į lapkritines samanas. Mano nerimastingą kelionę po šią parodą būtent ir užbaigia ta dar ne taip seniai įvykusi griūtis, nes jau pati, ko gero, krentu į prisiminimus (minėtos Agnės Gintalaitės ir Eglės Grėbliauskaitės kurtos) pjesės, kurios neteko pamatyti...

Tačiau išeidama iš parodos suprantu tris dalykus:

1. Eidama pro tas praviras duris, visgi nepasiklydau. O ir šie tapytojos darbai labai tiko galerijai – Vilniaus grafikos meno centrui, kadangi fragmentai lyg antspaudai vis pasikartojo Kirvelytės paveiksluose, nors ir pasakojo skirtingas istorijas.

2. Kelerius metus kurtos parodos motyvai ir keliamos emocijos keistai pataiko į dabarties atmosferą.

3. Neišsiaiškinau, ar rankos griauna, ar kuria. Turiu apklausti Jus!

Paroda veikia iki balandžio 2 d.
Vilniaus grafikos meno centro galerija „Kairė–dešinė“ (Latako g. 3, Vilnius)

Atkelta iš 8 psl.

mažas vaikas, priešais molbertas, o šalia dar sėdi nusisukęs (nepatenkintas?) vyras. Negaliu garantuoti, kad tame mažučiame, stilizuotame vario raižinyje tikrai Hirschberg-Wróblewskos autoportretas, tačiau bruožų panašumo su kitu parodoje rodomu portretu esama, o buitinės detalės tokį tikėjimą tik sutvirtina. Man tiesiog buvo nepaprastai smagu aptikti tokį ėjimą su Vilniumi siejamos autorės kūrinyje. Gal ji tapimą alegorija nusižiūrėjo, juk moterys nuolat turėdavo jomis būti. Tokie maži gestai patys savaime nieko nekeičia, tačiau jų visuma byloja visuomenės pokyčius, jų visuma išjudina ir rodo kryptį link emancipacijos, ką patvirtina ir ši paroda. Ši paroda patvirtina ir tai, kad šių dienų menotyroje mokslininkių, kūrėjų ir net paprastų audėjų įnašas vis labiau vertinamas – profesionaliais tradicinės kultūros tyrinėjimais ir įspūdingomis tyrėjomis džiaugiamasi skyriuje „Tradicinės kultūros atvėrimai“.

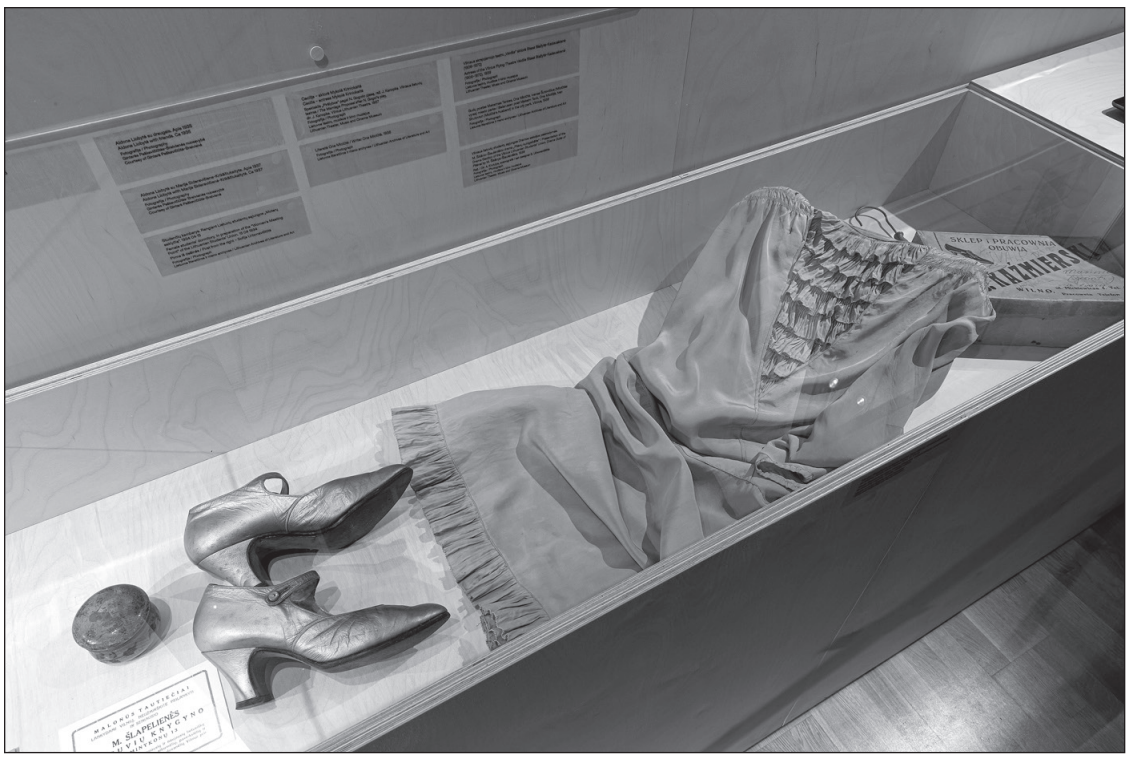

Parodos dalies „Stilingo gyvenimo ritmu“ fragmentas. Marijos Šlapelienės suknelė, bateliai, batų dėžutė, drabužių pakaba, rankdarbių dėželė adyti. Vilnius, XX a. 3–4 deš. Marijos ir Jurgio Šlapelių namas-muziejus

G. Grigėnaitės nuotr.

Kuratorės sako, kad jų tikslas buvo pirmiausia pasižiūrėti ir parodyti, ką mes čia, Lietuvoje, turime. Dalis eksponuojamų darbų, sušvytavę drauge su kitais amžininkais savo laiko parodose, iki šios dienos gal šimtą metų išvis nebuvo rodyti. Tai irgi jaudina. Tyrimų ir parodos medžiaga, planuojama, taps leidiniu, kuriame turbūt sužinosime ir pamatysime daugiau – pavyzdžiui, kokį meną toliau kūrė atgal į Lenkiją repatrijavusios dailininkės ir kt. Šiuokart galėjome pasisukioti tarp savo kelio ieškančių, daugiausia jaunų kūrėjų, kurios gyveno modernios moters užgimimo laiku. Visa tai vėl sumalė kitas karas, dalies jų kūryba tada ir baigėsi.

Ir tai, kaip mums smagu iš dabarties, kurioje mes, kūrėjos, su visomis teisėmis į turtą, laisvą žodį, dalyvavimą valstybės kūrime ir dailės, mokslo gyvenime, stebėti XX a. pirmų dešimtmečių kūrėjų pastangas ir drąsą gyventi, veikti, džiaugtis už jas, taip, tikiuosi, kuo greičiau ir šiandienos karui pasibaigus galėsime į Vilniaus (ir Lietuvos) istoriją įrašyti naujas ukrainietiškas pavardes žmonių, kurie praturtins mūsų kultūrą savo buvimu čia, o vėliau laimingai namie.

Paroda veikia iki balandžio 10 d.

Ryšį su publika kiekvieną kartą reikia atrasti iš naujo

Pokalbis su Kamile Petruškevičiūte

Agnė Zėringytė

Aktorė Kamilė Petruškevičiūtė sukūrė vaidmenis tokiuose spektakliuose kaip „Miegantys“ (rež. Oskaras Koršunovas, Lietuvos nacionalinis dramos teatras (LNDT), 2021), „Sprendžiant Hedą“ (rež. Uršulė Bartoševičiūtė, Vilniaus mažasis teatras, 2020), „Balkonas“ (rež. Éric Lacascade, Jaunimo teatras, 2019), „Vestuvės“ (rež. Koršunovas, Oskaro Koršunovo teatras (OKT), 2016), „Raudonkepurė“ (rež. Paulius Tamolė, LNDT, 2016) ir kt. Už Leros vaidmenį spektaklyje „Šokis Delhi“ (rež. Koršunovas, OKT, 2017) ir už vaidmenį spektaklyje „#beskambučio“ (Tamolė, LNDT, 2017) 2018 m. pelnė „Auksinį scenos kryžių“.

Kaip jūsų gyvenime atsirado teatras?

Ten, kur užaugau, teatro buvo nedaug: spektaklių niekas neatveždavo, nebent nuvažiuodavome patys. Scena mane visada traukė, tik tuo metu dar nežinojau, kuo norėčiau joje būti, tačiau pamačiusi pirmuosius spektaklius supratau, kad išvydau stebuklą. Traukė tai, kaip aktoriai viską sukuria, kaip viską padaro, kaip mane įtikina, kad viskas tarsi vyksta iš tikrųjų, kaip jie gali taip drąsiai ir įtikinamai kalbėti.

Tuo metu man dar trūko drąsos ir mane sužavėjo, kad scenoje gali kalbėti nuoširdžiai, bet niekas nežino, jog kalbi nuoširdžiai, ir meluoti taip, kad niekas nežino, jog meluoji. Visa ši mašina mane ir pakerėjo, todėl teatrą įsimylėjau iš pirmo žvilgsnio.

Kokį aktoriaus profesijos vaizdinį buvote susikūrusi?

Vaizdinį susikūriau iš kitų žmonių. Atrodė, aktoriai turėtų būti aukščiau visko, idėjiškai pakilę nuo žemės, paprasčiausiai dėl to, kad jie – kultūros žmonės. Maniau, kad aktoriai turi būti tam tikros, konkrečios išvaizdos, atitikti tam tikrus standartus.

Pati profesija taip pat atrodė sunki ir daugelis man sakė tą patį, kai kurie net bandė atkalbėti nuo mano pasirinkimo: esą neturėsiu už ką valgyt nusipirkti. Bet noras vis tiek nedingo. Iki studijų pradžios tiksliai nežinojau, kas tai yra, nebuvau sutikusi profesionalaus aktoriaus, todėl tikslaus įvaizdžio nebuvau susidariusi. Apie aktoriaus profesiją galvojau kaip apie amatą, kai ateini, išmoksti ir darai tai, ką išmokai, tačiau pradėjusi studijuoti supratau, kad esama įvairių aktorių ir įvairių metodikų. Todėl viskas priklauso nuo tavęs: kokia asmenybė esi, tokį įspūdį apie profesiją ir susidarai.

Vien dėl to, kad esi kultūros žmogus, nebūtinai turi kalbėti aukštomis frazėmis, skaityti visa tai, kas papuola į rankas, ar žiūrėti tik prasmingus filmus. Niekada šito nesupratau ir niekada šito nedariau. Visa tai padarysiu tada, kai ateis laikas.

Kokios buvo jūsų studijų Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje patirtys?

Tai gana sunkus laikotarpis. Iš pradžių buvo labai daug įstojusiųjų, todėl dėstytojai negalėjo skirti daug individualaus laiko. Reikėjo kovoti dėl kiekvienos dėmesio sekundės, kad kažką pasiimtum ir išmoktum. Taip pat visus ketverius metus turėjome daug fizinio krūvio. Man atrodo, bet kokiam žmogui būtų sunku ketveriems metams nuo ryto iki vakaro užsidaryti viename pastate ir matyti tik tuos pačius žmones. Jautėme prarandantys asmeninį gyvenimą, o jo reikia, kad galėtum kurti, nes kuri iš patirčių.

Puiku, kad šiuo metu statomas naujas akademijos pastatas, nes mes neturėjome gerų sąlygų: buvo šalta, sėdėdavome su striukėmis ir apsikloję pledais. Įėjęs į tą pastatą prisimeni kiekvieną kampą, kuriame sėdėjai, žiūrėjai, galbūt verkei. Labai svarbu, kokia aplinka tave supa, ir ji tik pasunkindavo studijas.

Kalbant apie mokslą svarbiausia užduotis – persilaužti: tiek psichologiškai, tiek fiziškai. Reikėjo nugalėti savo vidinius kompleksus ir perlaužti nusistatymus. Vėlesniuose kursuose visi abejojome savimi: kai esi išsekęs ir persitempęs, atrodo, nieko nebegali padaryti, ir tą laikotarpį galėčiau išskirti kaip lūžio metus, nes galiausiai perlipau per save.

Kaip pavyko sugrįžti į gyvenimą po akademijos ir prisitaikyti?

Visiems skirtingai, o man labai pasisekė – beveik nesustojau, nes, vos tik baigusi akademiją, turėjau kelis darbus ir tempas nesulėtėjo. Atsiradimas teatre, kuriame niekas tavęs nepažįsta, irgi buvo tam tikra adaptacija: nuo kurso draugų pereini prie nepažįstamų kolegų. Reikėjo peržengti savo ribas. Susipažinau su labai gerais kolegomis, kurie iki šiol yra mano draugai, jie patarė, kaip kartais nekreipti dėmesio, kaip suvokti, kad profesija negali būti viskas. Jeigu tau reikia poilsio, turi tai pasakyti, o kai esi labai jaunas, bijai, kad tave tiesiog išmes, nes nepakeičiamų nėra. Man prireikė poros metų, kad suprasčiau, jog galiu kalbėti apie savo poreikius, ir nekelčiau savo profesijos į nežemiškas aukštumas. Svarbiausia gerai dirbti savo darbą, gaunant geras sąlygas ir poilsio.

Kaip atrandate ryšį su publika?

Kiekviena publika būna skirtinga: tame pačiame spektaklyje publika kaskart reaguoja įvairiai: vieną dieną juokiasi, o kitą verkia iš tos pačios scenos, iš kurios vakar juokėsi. Kiekvieną kartą ryšį su publika reikia atrasti iš naujo.

Teatras ir remiasi ryšiu su publika, nes be žiūrovo teatras neįvyksta, be žiūrovo jis iš dalies tampa kinu. Pandemija tai ir parodė, kai daug spektaklių buvo filmuojama ir transliuojama: atrodė, lyg vaidintum labai ilgą sceną kine. Teatras tuo ir veikia, kad keitiesi energija su žiūrovu, jauti, su kokia intencija jis atėjo į salę. Ypač jei spektaklis interaktyvus, tada turi galimybę žiūrėti jam į akis, o taip pamatai, koks jis yra ir kaip gali jį įtraukti, jei jis nori būti įtrauktas. Svarbiausia – imti energiją, bendrą nuotaiką ir per spektaklį ja apsikeisti: aktorius duoda savo energiją, o žiūrovas – savo.

Taip pat žiūrovai daug ką reiškia vieni kitiems. Būdami šalia jie vienas kitam perduoda energiją. Tarpai tarp žiūrovų buvo pakeitę atmosferą, nes žiūrovai reagavo į aktorius, tačiau nebejautė tarpusavio bendrystės.

Vaidinate spektaklyje vaikams „Raudonkepurė“. Kuo skiriasi vaidyba vaikams ir suaugusiems?

Vaidinti vaikams daug sunkiau, nes jie yra nuoširdūs ir visada pasakys, jeigu kas nors nepatinka. Jeigu vaikas netiki, jis aktoriui tai parodys. Per „Raudonkepurę“ vedi vaikus per teatrą ir sakai, kad einate per mišką pas močiutę. Prieš šį spektaklį visada svarstau, ar vaikai įjungs savo fantaziją, ar sakys, kad vaikštome ratais ir esame ne miške, o teatre. Per vaikiškus spektaklius visada jaučiama baimė, kad vaikas pasakys kažką, kas išmuš iš vėžių, ir neturėsi jokio atsakymo. Suaugę žiūrovai, kuriems mažiau patiko spektaklis, plos atsistoję taip pat, kaip ir tie, kuriems patiko. O vaikas susirinks daiktus, pasakys mamai, kad jam nuobodu, ir išeis.

Spektaklis „Raudonkepurė“ labai nuoširdus, nes Joëlis Pommerat pjesę parašė savo dukrytei, su kuria bendrauja kaip su suaugusiu žmogumi. Paulius Tamolė statė pjesę be didelių dekoracijų, siedamas ją su pokalbiu ir idėja, kad paprasti dalykai gali sužadinti vaiko fantaziją.

Ar perimate kuriamų vaidmenų bruožus?

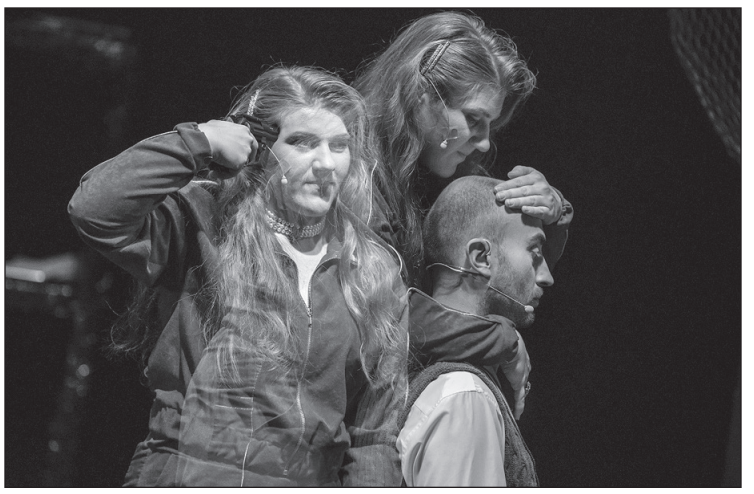

Kamilė Petruškevičiūtė ir Tomas Kliukas spektaklyje „Sprendžiant Hedą“

L. Vansevičienės nuotr.

Kamilė Petruškevičiūtė ir Aistė Zabotkaitė spektaklyje „Miegantys“

D. Matvejevo nuotr.

Kartais režisieriai paskiria tau vaidmenį, įsivaizduodami, kad jis atitinka tave kaip žmogų, bet iki galo niekada tavęs nepažįsta. Tarkim, per „Miegančius“ jaučiau, kad kadaise turėjau tokių jausmų ir minčių kaip mano personažas, nes jau anksčiau tai perėjau ir patyriau. Tas etapas jau pereitas ir nenoriu ten grįžti, bet per spektaklį grįžtu, nes to reikia. Tačiau tai nėra sunku, nes tai jau patirta. Bet savo personažų visiškai neperimu. Visada reikia prisiminti, kad personažas yra parašytas ir iš dalies išgalvotas, todėl jis niekada nebus „aš“ ir man reikia jį sukurti.

Personažų emocijas perimu nebent tada, kai esu labai pavargusi, prieš pat premjerą, kai mano kuriamas veikėjas ima maišytis su realybe. Kartais pats procesas labai įtraukia, tarkim, Heda buvo visiškai kitoks vaidmuo. Niekada anksčiau negaudavau tokių itin moteriškų vaidmenų ir man tai tapo dideliu iššūkiu, todėl repetuodama ilgai galvojau apie tą vaidmenį, tačiau nepersiėmiau juo.

Nereikia vaidmens laikyti savyje, kad ir koks jis panašus į tave. Gyvenime esi atsakingas už save ir gali jį keisti, o vaidmens gyvenimo – negali, todėl jis niekada nebus „tu“. Bet kuris vaidmuo turi būti suvaidintas, o ne „prilipdytas“.

Kuris vaidmuo jums įsimintiniausias?

Kiekvienas vaidmuo yra išjaustas ir vienodai svarbus, nes į kiekvieną įdedi savo širdį, kurios dalelę visada juose ir palieki. Visi turi savo vietą mano širdyje: tarkim, į Janiną iš „Vestuvių“ labai lengvai įsijaučiu ir galiu joje būti nors ir penkias valandas. Spektaklis „Balkonas“ sulaukė įvairių nuomonių, tačiau patį vaidmenį kūriau du mėnesius ir vis tiek įdėjau dalį savęs. Visada prisimenu, kaip konstravau personažus, kaip juos kūriau, stengiausi, kad jie nebūtų vienas į kitą panašūs, todėl negalėčiau išskirti vieno įsimintiniausio.

Kas teatre jums brangiausia?

Teatras man labai daug reiškia, be jo neegzistuočiau, nes net sunku įsivaizduoti, ką galėčiau daryti. Taip pat teatro žmonės: kolegos, su kuriais tame kelyje sunku, o su kai kuriais – lengva. Visur nėra nieko brangesnio už meilę kitam žmogui. Gavęs pjesę, atėjęs į teatrą ir pamatęs kolegų sąrašą, supranti, kad net nesvarbu, ką darai, ką statai, – buvimas kartu lieka ilgiau negu bet kokie sunkumai, kilę per repeticijas. Brangiausia – meilė žmogui, bandymas atleisti ir tai, ką duodi žiūrovui.

Ačiū už pokalbį.

Tapau peizažo elementu

Pawełas Łozińskis apie „Balkoninį filmą“

*Tarp geriausių šiųmečio „Kino pavasario“ juostų – Pawełło Łozińskio „Balkoninis filmas“ („Film balkonowy“, 2021). Kaip ir dauguma režisieriaus filmų, tai ir filosofinė parabolė, ir bandymas atsakyti į svarbius klausimus, ir įsimintini žmonių portretai. Łozińskis tiesiai neklausia, kas yra žmogus, kas yra meilė, kokia gyvenimo prasmė. Tačiau jo klausimai skatina pašnekovus formuluoti atsakymus. Pirmiausia, žinoma, sau. Pateikiame režisieriaus pokalbių su Tadeuszu Sobolewskiu („Gazeta Wyborcza“) ir Paulina Dudek (*weekend.gazeta.pl*) fragmentus.*

Dvejus su puse metų (žinoma, su pertraukomis) praleidote balkone. Su kamera ir mikrofonu gaudėte praeinančius žmones. Įdomūs yra žmonės, pamatyti iš nedidelio atstumo, tarsi iš skrydžio, bet įdomi ir dokumentinio kino režisieriaus – tų žmonių stebėtojo, priklausomo nuo savo herojų, – situacija.

Niekad anksčiau taip nedirbau. 165 filmavimo dienos, per tūkstantį aplankų su žmonėmis, kuriuos turėjome omenyje filmuodami, iš viso du tūkstančiai pokalbių, – gana beprotiškas eksperimentas. Filmas jau baigtas, bet vis dar jaučiuosi nuo jo priklausomas. Net dabar klausausi kiekvieno pokalbio po balkonu ir svarstau, įeitų jis į filmą, ar ne.

Žmonės gatvėje, užklupti jūsų „labos dienos“, sklindančios iš balkono, stabtelėdavo. Klausinėjote, kaip jie jaučiasi, ar yra laimingi ir ar gyvenimas turi prasmę. Sustabdydavote juos tais klausimais, į kuriuos nėra atsakymų, bet kurių reikia kontaktui užmegzti.

Klausimai buvo pretekstas susitikti, kad ir trumpam. Iš pradžių nustebau, kad žmonės nori kalbėti man ir kamerai balkone. Mus skyrė penki metrai, jie stovėjo pakėlę galvą. Iš pradžių nustebę, paskui jau vis drąsesni, žinojo, kad kasdien būsiu poste. Tapau peizažo elementu. Pokalbiai vyko. Dvejiems su puse metų beveik išsijungiau iš gyvenimo.

Filmo išeities taškas buvo paprastas: sustoti toje laiko ašyje ir tik laukti, kaip žvejyboje, tos žmonių procesijos, kasdien įžengiančios į mano kadrą. Iki tol dariau filmus kitaip: ėmiau kamerą į rankas ir važiavau į Onkologijos centrą, į psichoterapeuto kabinetą, įžengdavau į savo kaimynų gyvenimą, važiavau į kaimą įminti karo metais nužudyto žydo mirties mįslės.

Čia nusprendžiau padaryti atvirkščiai: kamera stovi kaip brolių Lumière'ų laikais ir laukia, kada darbininkai išeis iš fabriko. Gal sumanymo ištakos buvo „Kinematografas“ – senas kartu su mano tėvu Marceliu sumanytas projektas: kabina su kamera, kuriai kiekvienas galėtų ką nors pasakyti apie save. Po daugelio metų, pamenu, sėdėjome balkone su žmona Agnieszka, pusryčiavome, o iš apačios sklido fantastiški dialogai – kažkas su kažkuo pykosi, atsiprašinėjo, kažkas verkė, kažkas juokėsi. Pagalvojau, kad pastatysiu kamerą, užfiksuosiu gyvenimo srovę ir filmas pasidarys pats. Žiūrovas vaizduotėje prikurs, kas yra tie žmonės ir kas jiems rūpi. Išeisiu iš namų, o kai grįšiu, balkone manęs lauks fantastiška filmo medžiaga.

Žinoma, buvau naivus. Viskas, kas prieš tai buvo įdomu, užfiksuota mašinos, nebeturėjo jėgos. Supratau, kad negaliu slėptis nuo žmonių. Jei noriu iš jų ką nors gauti, turiu juos užkalbinti, duoti ką nors savo. Paradoksas, bet tik dėl balkoninio atstumo filmas tapo įmanomas. Jei būčiau su kamera nusileidęs žemyn, tai būtų kažkas panašaus į gatvės apklausą. Žmones slėgtų mano kamera, žiūrinti jiems tiesiai į akis, iš arti. O dabar kiekvienas galėjo įeiti ir išeiti iš kadro neverčiamas.

Paskui pagalvojau, kad visa tai, ką mums kasdien apie konfliktus, nusikaltimus, kraują ir skausmą teikia medijos iš kairės ir dešinės, ne tik smarkiai iškreipia, bet ir savo ruožtu formuoja mūsų pasaulio matymą. Kuo daugiau to sugeriame, tuo labiau bijome pasaulio, tuo jis baisesnis, ir tai lyg užburtas ratas.

Bet pasaulis egzistuoja už lango, po mūsų balkonu ir apskritai, ko gero, yra gera vieta gyventi, nes jei viskas būtų tik taip, kaip pristato medijos, pasaulio jau seniai nebūtų. Bet mes sėdime sau ramiai namuose, iš už lango sklinda kiemo garsai, civilizacija dar funkcionuoja, pasaulis egzistuoja, žmonės susikalba. Ir kol kas nėra Afganistano, kol kas.

Vienas jūsų herojų pataria, pasirėmus surinkta medžiaga, kurti intriguojantį vaidybinį filmą.

Man dokumentinis kinas daug įdomiau. Tokių dialogų niekad neparašyčiau, herojų nesugalvočiau. Nors šis filmas, man regis, yra ir filmas apie filmo kūrimą, apie dokumentininko darbą. Jis rodo žiūrovams visada slepiamas amato siūles, režisieriaus triukus, mano abejones dirbant. Filmas ir *making of* – du viename.

„Balkoninis filmas“

Nobelio premijos laureatas Ivanas Buninas knygoje „Arsenjevo gyvenimas“ aprašo, kaip menininkas gaudo žmones. Stotyje tarp keleivių pastebi girtuoklį raudonu veidu. Buninas rašo: „Imu jį, vagiu, jis apie tai nieko nežino, bet man jo figūra prieš akis, išsaugosiu ją.“

Taip, gražu, tai literatūra. Man nereikėjo nieko vogti, mano amatas kitoks nei rašytojo. Herojai norėjo patys tai duoti, o už tai jie bus užfiksuoti. Dažnai jiems sakydavau: „Žinote, esu tik tarpininkas tarp jūsų ir žiūrovų, tad jei kitam žmogui norite papasakoti apie save, pasinaudokite mano kamera, aš filmuoju.“ Dažnai pavykdavo. Ko gero, kiekvienas tiesiog nori palikti pėdsaką ir gal todėl trumpam pasijusdavo truputį mažiau vienišas. Iš filmo herojų gavau daug gero, daug pasitikėjimo, išminties, artumo ir savo darbo prasmės pojūčio. Savaip tapau nuo to priklausomas, tai buvo pavojinga, net narkomaniška patirtis.

Kokia prasme narkomaniška?

Tiesiog visą laiką ausys buvo atviros, girdžiu kažką įdomaus, greit statau kamerą, šeimos gyvenimas nuo to kenčia, dukterims jau gana, žmona gal pavydi tam pasauliui už lango, kurį medžioju. Dokumentininkui kasdien eiti į darbą – tai prabanga.

Reikia rasti sumanymą, dokumentuoti jį, parašyti scenarijų, gauti pinigų. Visa tai, žinoma, atlikau, bet dar kasdien turėjau galimybę gauti įdomios medžiagos, taip radosi didelė priklausomybė. Kai jau stovėjau tame balkone, tai nei į tualetą, nei pavalgyti, nes kas tada, jei ateis kažkas, tinkamas filmui, o aš jį prarasiu? Tad taip ir stovėjau su mikrofono meškere: kas bus kitas kadre?

Iš pradžių gaudžiau žmones ir įkalbinėjau kuo daugiau apie save pasakyti. Laikui bėgant tai ėmė keistis. Tapau scenografijos elementu toje pačioje vietoje, beveik kasdien. Tada jie ėmė pasigesti manęs, jie turėjo poreikį, kartais pretenzijų. Ateidavo ir sakydavo: „Buvau vakar, o jūsų nebuvo...“ Žinoma, truputį koketavau, sakydamas, kad ieškau filmo herojaus, net kai tų herojų jau turėjau daug – tokių kaip kaimynė DJ ir atlikėja Andžela ar ta nedrąsi mergina su gobtuvu, ar ką tik iš kalėjimo išėjęs Robertas. Galėjau nusileisti žemyn su kamera ir tiesiog filmuoti jų gyvenimą. Kadaise taip ir darydavau.

Paweł Łoziński

Mano kaimynas Krzysztofas, statybininkas – tas, kuris palygino balkoną su klausykla, stebėjosi, kaip galiu miegoti naktį, kai išklausau tiek žmonių. Aš ne tik klausiau. Reikėjo sutalpinti savyje visas tas istorijas, jas išgyventi.

Man buvo smalsu, kas praeivių galvose ir širdyse, su kuo jie eina dabar, tą akimirką mano kadre, ir apskritai, su kuo eina per gyvenimą. Todėl tokie ir mano klausimai – kartais vaikiški, juokingi, kartais šiurkštūs, gal nerangūs. Stipriau paspausdavau tik tada, kai jaučiau, kad žmogus dar abejoja, kad yra pasirengęs žengti žingsnį, kad jaučia poreikį pasakyti, tik reikia jį prisijaukinti.

Filme yra kelios labai aktualios scenos, kad ir ta su nacionalistais, kurie lapkričio 11-osios vakarą, eidami į eitynes, stabtelėjo su vėliava po balkonu. Mandagiai paklausėte, kas jiems yra ta šventė. Jie kalbėjo apie Dievą, garbę ir tėvynę, pasmerkė „lygias teises ir pederastiją“, po to jiems išsprūdo „atsiprašau“.

Tas „atsiprašau“ sukuria sceną. Akivaizdu, jie jau gerai žino, kad negalima įžeidinėti, nebaudžiamai keiktis. Tai jau neapsimoka, galima turėti problemų. Ir tai žadina menką viltį. Man atrodo, jei jie asmeniškai sutiktų kitą filmo herojų – poną, kuris prarado savo draugą, buvusį jo partneriu keturiasdešimt metų, galėtų žmogiškai susikalbėti, nepriklausomai nuo pažiūrų.

Pajutau filme vyrų solidarumą, bet, kita vertus, vyrai atrodo silpnesnė lytis – išmesti iš namų, miegantys automobilyje, ieškantys savo vietos, bejėgiai, susirūpinę.

Buvo keli miegantys automobilyje ir daug tikrų benamių. Moterys yra įdomesnės herojės, jos drąsiau kalba, su jomis lengviau bendrauti. Vyrai atsilikę, gal silpnesni, agresyvesni, kartais jiems trukdė, kad žiūriu iš viršaus.

Sužavėjo Agnieszka, žiemą pasirodanti mergina. Ji tokia trapi, kad nesugebėjo pasakyti savo vardo priešais kamerą.

Tai herojė, kuri nesugeba nieko užmaskuoti, nemoka atsakyti į tavo žaidimą, pasakyti netiesos. Viena vertus, ji pažeidžiama, bet, kita vertus, tai slepia didžiulę jėgą.

Bet ji sugebėjo tiksliai įvardyti jūsų vaidmenį – sugebėjimą atverti žmones.

Pasakė, kad greičiausiai man tai ne problema. Bet tai, kad kiekvieno galiu apie viską paklausti, taip pat kainuoja. Krzysztofas, kuris pavadino balkoną klausykla, iš dalies buvo teisus. Bet aš nesu nei kunigas, nei psichologas.

Tie žmonės neša savo istorijas, nors tam tikra prasme yra išimti iš savo gyvenimo rėmų, įdėti į jūsų teatro rėmus, vedami jūsų klausimų.

Taip, kiekvienas turėjo suvaidinti savo gyvenimo sceną ant kelių šaligatvio metrų. Jiems puikiai pavyko.

Dabar dar labiau reikia kažko pastovaus ir tikro. Man instancija, sauganti visatos tvarką, yra ponia Zosia. Ji pjauna žolę, grėbia lapus, o žiemą antrą nakties stovi prie lango, žiūri, ar sninga.

Lapai krenta, bet yra ponios Zosios šluota. Man tai labai tikras ir jaudinantis personažas. Žmogus, darantis tai, kas jam priklauso. Ji valo, rūpinasi švara, laiko rankose tuos visatos siūlus, kad jie nesusipintų. Ji niekad nesiskundžia, mėgsta savo darbą, mėgsta žmones. Skolina jiems pinigų, nors pati daug neturi. Visada patenkinta. Yra tokių žmonių pasaulyje. Tai žadina viltį, kad ir mes galime rasti savo vietą pasaulyje.

O kokia yra gyvenimo prasmė pagal Pawełą Łozińskį?

Nežinau, todėl apie tai klausiau kitų. Ko gero, tiesiog gyvenimas. Gal apskritai nėra prasmės uždavinėti sau vadinamuosius gilius klausimus, tik reikia tiesiog gyventi? Džiaugtis tuo, kas yra. Kad galime susitikti, išgerti kavos, surūkyti dvi cigaretes. Akimirkai sustoti.

Parengė K. R.

Jei jis praras valdžią, praras ir gyvybę

Pokalbis su Vitalijumi Manskiu

Uolūs *currenttime.tv* žiūrovai pastaruoju metu turėjo ne vieną progą prisiminti garsaus rusų dokumentininko Vitalijaus Manskio filmus, tarp jų ir **„Putino liudininkus“** („Svideteli Putina“, 2018). Šiame filme rodoma pirmoji Vladimiro Putino rinkimų kampanija, jo artimas ratas, Boriso Jelcino šeima. 2014 m. Manskis persikėlė gyventi į Rygą. Dabar Manskis jaučiasi atsakingas už tai, kokioje situacijoje atsidūrė Rusija. Apie tai ir „Gazeta Wyborcza“ pasirodęs pokalbis su Maciejumi Grzenkowicziumi. Pateikiame jo fragmentą.

Vitalijus Manskis

Kadras iš filmo „Putino liudininkai“

Rusija užpuolė Ukrainą ir dabar daug rusų, kad ir socialiniuose tinkluose, skundžiasi rusofobija. Jūs taip pat ją pastebite?

Kokia prasme „rusofobiją“?

Pavyzdžiui, skundžiamasi, kad Europos Sąjungos gyventojai dabar, vykstant karui, yra nusiteikę prieš rusus.

Taip, jaučiu, bet manau, kad tai natūrali Vakarų visuomenių reakcija. Tai tikrai ne ta rusofobija, kuri buvo prieš Rusijos agresiją. Maža to, manau, kad kiekvienas žmogus, turintis Rusijos pasą, iš dalies yra atsakingas už tą karą. Negarbinga sakyti: „Aš nebalsavau už tą valdžią, tad nesu kaltas už tai, kas vyksta kare.“ Esi kaltas kad ir dėl to, jog moki mokesčius, už kuriuos perkami ginklai. Tai jau kaltė.

O kaip tylintys Rusijos kultūros žmonės? Kodėl jie tyli?

Gal nuskambės paradoksaliai, bet gerbiu tuos kūrėjus, kurie atvirai remia karą. Žmogiškai, žinoma, aš jų nekenčiu. Jų pozicijos kategoriškai nesuprantu. Tačiau jie bent jau savo niekšybėje yra garbingi. Baisiausias yra tylėjimas. Tai didžiausia išdavystė, kurią gali padaryti menininkas. „Putino liudininkų“ finale pasakiau svarbius žodžius: „Gyvenimas parodė, kad tylintis stebėjimas paverčia liudininkus bendrininkais.“ Gal pernelyg šią mintį pagražinau ir ji nepasiekia visų. Pasakysiu paprasčiau: tie, kurie tyli, dalyvauja nusikaltime. Menininkas, kuris šiandien išeina į sceną, kuris išeina į filmavimo aikštelę, visi, kurie filmuoja serialus, žmonės, uždirbantys pinigus šiai valdžiai, – visi jie yra nusikaltimo bendrininkai. Jūs klausiate apie menininkus, bet tai tinka ir kitoms profesijoms. Mokytojams, vairuotojams, gydytojams – visiems. Gal tik gydytojai, darantys gyvenimą gelbstinčias operacijas, dabar turi moralinę teisę dirbti.

„Putino liudininkuose“ rodote, kad Putinas siekia atgaivinti Sovietų Sąjungą. Ar karas su Ukraina yra šio proceso dalis?

Be abejo. Visa filmo dramaturgija veda į tai, kad jau pirmaisiais prezidentavimo metais Putinas priima sprendimą sugrąžinti du svarbius SSRS simbolius – vėliavą ir himną. Jis sakė, kad toks simboliškas gestas bus tegu ir menka kompensacija už tai, kad Rusija nuėjo kitu keliu. Jo žodžiais, kompensacija tiems, kuriems jėga buvo pakeistas gyvenimas. Ši maža kompensacija iš esmės negalėjo nieko pakeisti. Dabar iš laiko perspektyvos matome, kad iš paskos simbolinėms neišvengiamai eina realios permainos.

Dauguma rusų ne tik tyli, bet ir remia karą.

Kadaise susipykau su vienu kubiečiu, kuris tvirtino, kad Dalai Lama yra teroristas. Kurį laiką su juo ginčijausi, bet paskui įsivaizdavau, kad sėdžiu Kuboje, kur nėra jokio alternatyvaus informacijos šaltinio, tik valstybiniai. Galiausiai jo paklausiau, ar kada nors buvo užsienyje. Atsakė, kad ne. Tai iš kur žinai, kad Dalai Lama yra teroristas? Jis buvo nuoširdžiai įsitikinęs, kad tai, ką girdi televizijoje, yra tikras pasaulio atvaizdas ir kad gali jį ginti kalbėdamasis su žmogumi, kuris atvyko iš to didelio pasaulio ir žino visą informaciją.

Kodėl apie tai kalbu? Jei žmogui diena po dienos grūda į galvą konkrečias nuomones, jos neišvengiamai taps nuoširdžiu to žmogaus įsitikinimu. Jei rusai dvidešimt metų girdi, kad SSRS žlugimas – tai ne milijonų skirtingų tautų žmonių laisvės atgavimas, bet didžiausia geopolitinė katastrofa, su niekingais Vakarų planais susijęs Rusijos pralaimėjimas ir pažeminimas, ką jie gali galvoti? Dabar Ukrainoje miršta aštuoniolikos, devyniolikos metų vaikinai, gimę jau esant šiai valdžiai. Jie negirdėjo nieko kito. Putino melas tapo jų gyvenimo pamatu.

Pasaulis pakeitė nuomonę apie Rusijos valdžios ir armijos galią. Putinas grubiai apsiriko. Ar tai šansas rusų opozicijai?

Manau, kad šio karo rezultatas bus tokios Rusijos, kokia egzistuoja dabar, irimas, dezintegracija. Reikės viską pradėti nuo nulio. Tuo momentu opozicijos vaidmuo ir veiksmai labai esmingi ir svarbu, kad naujo Rusijos steigimo neperimtų žmonės, jau susiję su valdžios struktūromis. Pavyzdžiui, nacionalistai.

O kas atsitiks Putinui, jei pralaimės karą?

Šis klausimas nėra gerai suformuluotas. Jei jis pralaimės karą ir liks valdžioje, tai bus milžiniška tragedija. Viena vertus, tai bus Ukrainos pergalė, bet besitęsianti tragedija pasauliui ir, žinoma, Rusijai, kuri taps uždara, totalitarine valstybe. Tikruoju Putino pralaimėjimu būtų valdžios praradimas. Jei jis praras valdžią, praras ir gyvybę. Manau, kad Hagoje, teisiamųjų suole, jis ilgai nesėdės.

Parengė K. R.

Mončio pasaulėjauta - gyva

Linas Mikuta apie filmą „Mončys. Žemaitis iš Paryžiaus“

Pernai buvo minimas lietuvių išeivijos skulptoriaus Antano Mončio (1921–1993) gimimo šimtmetis – organizuojami įvairūs renginiai bei parodos, rengiami tekstai. Kai kurie iš jų dar tebevyksta – pavyzdžiui, iki kovo 27 d. Vytauto Kasiulio dailės muziejuje veikia menininko sukakčiai skirta paroda „Veidai ir dvasios“. Kone paskutinis visų jubiliejaus renginių tvarkaraštyje – dokumentinis filmas **„Mončys. Žemaitis iš Paryžiaus“**. *Jo premjera kovo 26-ąją įvyks Vilniaus tarptautiniame kino festivalyje „Kino pavasaris“. Ne kartą savo darbus šiame festivalyje pristatęs dokumentinio kino kūrėjas Linas Mikuta sukūrė menininko, savo kūryboje sujungusio archajišką lietuvišką pasaulėjautą ir vakarietišką modernų meną, portretą.*

Linai, ar pamenate, kada pirmąkart išgirdote apie Antaną Mončį? Kaip susidomėjote skulptoriaus asmenybe ir kūryba?

Pirmąkart apie Mončį ir jo muziejų išgirdau iš savo bičiulio avangardisto Beno Šarkos. Jis man pasakojo, kad Mončio muziejuje darė performansą. Mano žmonai, kuri yra fotografė ir operatorė (Kristina Sereikaitė – *aut. past.*), jis pasiūlė ten surengti parodą. Taigi dėl parodos drauge su Kristina nuvykome į Palangą ir susipažinome su Mončio muziejaus direktore Loreta Tauraskaite. Mončio darbai man paliko neišdildomą įspūdį. Bekalbėdami išsiaiškinome, kad Mončys lakstė tais pačiais Grūšlaukės kaimelio laukais, kaip ir mano senelis! Neabejoju, kad jie vienas kitą pažinojo, kadangi yra beveik tų pačių gimimo metų. Regis, tarp mūsų giminaičių net simpatijų yra buvę. Visa tai buvo, sakyčiau, likimo pirštas. Galiausiai su Loreta priėjome prie to, kad iki šiol nėra sukurta filmo apie Mončį.

Kada vyko šis jūsų pokalbis?

Tai buvo 2014 metai. Iš viso filmo kūrimas truko aštuonerius metus.

Ar jūsų pokalbiui įtakos neturėjo artėjantis skulptoriaus šimtmečio jubiliejus?

Ne, tuo metu kalbų apie tai nebuvo.

Papasakokite, nuo ko pradėjote. Koks buvo filmavimo procesas?

Kadangi mano mama ir sesuo gyvena Klaipėdoje, o Grūšlaukė gana arti, vasaromis atvažiuodavome pabūti pas mano mamą ir tuo pačiu filmuodavome, aplankydavome muziejų. Po to Lietuvos kultūros tarybai pateikiau paraišką scenarijaus rašymo stipendijai gauti ir pradėjau rašyti. Dar po metų gavome šiek tiek pinigų parengiamiesiems darbams, skridome į Paryžių filmuoti. Po to dvejus metus iš eilės finansavimo negavome, taigi dirbome iš idėjos, nes visgi filmas jau buvo pradėtas. Pinigų kelionėms neturėjome, tačiau buvo ką veikti ir čia, Lietuvoje. Tuo metu žaibas trenkė į Mončio ąžuolą (dar vadinamas Plokščių arba Grūšlaukės ąžuolu – *aut. past.*) ir jis sudegė. Važiavome nufilmuoti. Kaip tik tuo metu atvyko visa Jeano Christophe'o (Mončio sūnus – *aut. past.*) šeima iš Prancūzijos, taigi nufilmavome ir jų apsilankymą, Jeano Christophe'o sūnaus mintis, jo vaikų susipažinimą su senelio gimtosiomis vietomis ir darbais

Nukelta į 13 psl.

Kur, po velnių, dingo Bondas?

Krėsle prie televizoriaus

Islandų filmai turi daug gerbėjų. Spėju, kad vienus žavi Islandijos peizažai, kitus – paprastų žmonių, staiga atsidūrusių gyvenimo kryžkelėje, likimai. Pastariesiems turėtų patikti Grímuro Hákonarsono filmas **„Pieno karas“** (**LRT Plius, 31 d. 21.33**), nors filme rodomi peizažai taip pat yra įstabūs. Tiesą sakant, kariauja čia moteris – po tragiškos vyro mirties įskolintai pieno fermai vadovaujanti Inga (Arndís Hrönn Egilsdóttir). Iki tol Inga buvo rami ir švelni. Bet kai į dienos šviesą ėmė lįsti vyro paslaptys, kai pagalbos pažadai liko pažadais, ji pradeda maištauti prieš įtakingą kooperatyvą, bando įtikinti kitus valstiečius prisijungti prie jos ir kovoti su visagale korupcija. Tačiau įbauginti kaimynai tyli. Inga paskelbia karą ir daug kuo rizikuoja. Problemų akivaizdoje ji atranda savyje tą jėgą, kurią amerikiečių filmuose dažnai įkūnija Frances McDormand herojės.

Iki šiol menas dažniau pasakojo apie maištaujančius jaunuolius, bet laikai keičiasi ir brandaus amžiaus maištininkai jau nieko nestebina. Franco Roddamo filmas **„Kvadrofonija“** (**LRT, šiąnakt, 26 d., 01.05**) – apie 7-ojo dešimtmečio maištą. Jis pasirodė 1979 m. ir pasakojo apie Džimį (Phil Daniels), kuris nešioja laiškus, nekenčia savo darbo ir jaučiasi nesuprastas tėvų. 1965-aisiais Džimis taps vienos Londono jaunimo gaujos nariu. Jam atsivers kitas gyvenimas – vakarėliai, amfetaminas, gaujų karai. Gaujos karalius yra Eisas, jį suvaidino dainininkas Stingas. Bet tai neturėtų stebinti, nes filmo pagrindu tapo Peteʼo Townshendo roko opera. Tad filmas greičiau tiems, kurie jaučia nostalgiją rokui ir maištui.

Periodiškai pasiilgstu Steveno Soderbergho filmų, todėl šįvakar (**LRT, 25 d. 23.05**) prisiminsiu 1998 m. režisieriaus sukurtą **„Dingti iš akių“**. Filmo pagrindas – Elmoreʼo Leonardo romanas ir jis pasakoja apie bankų vagį Džeką (George Clooney), kuris nedega noru grįžti atgal už grotų, ir apie FTB agentę Karen (Jennifer Lopez), trokštančią jį atiduoti į teisingumo rankas. Abu jie atsidurs Džeko bendrininko automobilio bagažinėje ir toje gana ribotoje erdvėje bei romanui visai nepalankiomis aplinkybėmis pradės diskutuoti apie filmus ir gyvenimą. Tada ir supras, kad yra sukurti vienas kitam. Soderberghas garsėja kasmet skelbiamais ilgais perskaitytų knygų ir pamatytų filmų bei serialų sąrašais, tad ir intelektualių malonumų jo filmuose nestinga.

Tikrų žmonių vis labiau stinga ne tik filmuose, bet ir gyvenime, nors kino kūrėjai dažnai bando nuraminti, kad joks idealus replikantas nepakeis gyvo žmogaus. Drakeʼo Doremuso filmo **„Zoja“** (**TV1, 27 d. 23 val.**) veikėjai Zoja (Léa Seydoux) ir Koulas (Ewan McGregor) kuria replikantus, galinčius būti idealiais darbuotojais, globėjais ir net meilužiais. Bet susidūrę su vienu tokių savo kūrinių jie turės atsakyti sau į klausimą, ar galima atiduoti ateitį į tokias tobulas rankas. Bent jau aš smarkiai abejoju.

Tiems, kurie mėgsta pasakojimus apie šnipus, besigrumiančius ne tik kumščiais ar pistoletais, bet ir humoru, ironija ir elegantiškumu, turėtų patikti Guy Ritchie **„Šnipas iš U.N.C.L.E.“** (**LNK, 27 d. 21.30**). Tai šnipų filmų pastišas, leidžiantis pasigrožėti retro estetika, juolab kad jo pagrindu tapo populiarus amerikiečių serialas, rodytas 1964–1968 metais. Ritchie jaučia malonumą rekonstruodamas praėjusius laikus – dekoracijos, šukuosenos, net aksesuarai filme aukščiausios rūšies, tarsi konsultantu būtų koks nors Tomas Fordas. Stilizaciją papildo 7-ojo dešimtmečio politikos ir papročių užuominos, juk būtent tada vyko seksualinė revoliucija, moterų emancipacija ir JAV bei SSRS dvikova. Herojai yra CŽV ir KGB agentai. Napoleonas Solo (Henry Cavill) ir Ilja Kurakinas (Armie Hammer) galiausiai turės susivienyti, kad apsaugotų pasaulį nuo atominės bombos nacių gerbėjų rankose. Tačiau net pamišę scenaristai neperspjautų karčių realijų, kai buvęs KGB agentas grasina pasauliui atominiu ginklu, o horizonte, deja, nematyti jokio agento 007. Tik bėjėgiai politikai.

„Pieno karas“

Donaldas Tuskas yra pastebėjęs, kad „ekshibicionizmas, mokėjimas supaprastinti, refleksai, sąmojis yra būtini XXI amžiaus lyderio bruožai. Tai šiandien norma ir jei nori laimėti rinkimus, tavo lyderis turi būti pastebimas. Nepaisant intelektualinių ir moralinių kvalifikacijų, kartkartėmis jis turi pasiversti klounu. Tačiau politikos turinys ir esmė nesikeičia. Klounas liks klounu, net jei ir labai populiariu.“

Pabėgimas į gamtą nuo karo, politikos, gyvenimo kartais gali pasirodyti vienintelis teisingas žingsnis. Debra Granik filme **„Nepalikti pėdsakų“** (**TV1, 26 d. 23 val.**) tuo abejoja. Jos filmo personažai – paauglė Tom (Thomasin McKenzie) kartu su tėvu Vilu (Ben Foster) gyvena Oregono miškuose. Dieną jie kaupia atsargas ir tvarko stovyklavietę, ilsisi žaisdami šachmatais, o per šventes vyksta į prekybos centrą. Tačiau Vilas visur mato grėsmę dukteriai – ją kelia net rytinio bėgiojimo entuziastai.

Kelerius metus trunkanti tėvo ir dukters odisėja – tai pasakojimas apie dvigubą traumą. Tą, kuri ištinka karo veteranus, ir tą, kuri atsitinka paauglystėje, kai pristinga jėgų nutraukti bambagyslę. Režisierė stengiasi istorijos nesupaprastinti – nei Vilas yra asocialus despotas, nei Tom lyg palietus stebuklinga lazdele pavirs kieta mergina. Granik stebi vos matomus gestus, kasdienes banalybes, tarp žodžių glūdinčius jausmus ir didingą, abejingą gamtą.

Jūsų –
Jonas Ūbis

Atkelta iš 12 psl.

muziejuje. Po to vieną žiemą vykome į Paparčių vienuolyną, kur buvo apsistojusi Monˇčio dukra.

Paskui turėjome skristi į Prancūzijos vakarų pakrantę, į Vandėją – tai labai svarbi vieta, kur stovi pirmosios Antano žmonos tėvų vila. Monˇčys ten mėgo leisti laiką, vieta ir žmonės jam primindavo Žemaitiją. Dėl prasidėjusios pandemijos negalėjome išvažiuoti. Kad filmavimai įvyktų, mums pagelbėjo Lietuvos ambasada Prancūzijoje ir kultūros atašė Prancūzijoje Austė Zdančiūtė. Suradome labai šaunias profesionales – Ievą Kotryną Skirmantaitę ir Ievą Kabašinskaitę, kurios kartu su Jeanu Christopheʼu nuvažiavo į Vandėją ir per tris dienas nufilmavo, ko prašiau. Galiausiai sėdau montuoti. Visą praėjusią vasarą praleidau prie montažo.

Kadras iš filmo „Monˇčys. Žemaitis iš Paryžiaus“

Susitikote su nemažai žmonių tiek Lietuvoje, tiek Prancūzijoje – nuo artimųjų iki jo kūrybos tyrinėtojų, taip pat naudojote ir archyvinę medžiagą, filmavote meno kūrinius. Kaip sekėsi dėlioti, derinti turimą medžiagą?

Tai buvo pats didžiausias iššūkis, nes medžiagos turėjau labai daug. Pats pirmas montažo variantas buvo trijų valandų trukmės. Buvo nelengva atrinkti kertinius elementus, svarbiausius jo gyvenimo taškus ir nuausti vientisą pasakojimą. Daug medžiagos liko už borto.

Esu labai dėkingas videomeninkui Henrikui Gulbinui už archyvinę medžiagą – tai yra, ko gero, vienintelė medžiaga, kur galima išvysti Monˇčį. Archyvinė medžiaga filmą įstatė į realius metmenis: mes galime matyti, girdėti, kaip Monˇčys šneka, dainuoja, elgiasi, ką jis mąsto. Apskritai jis nebuvo labai šnekus, tačiau jei jau ką pasakydavo, tai tą frazę gali atsiminti visą gyvenimą.

Mums labai padėjo ir jo sesers Birutės prisiminimai, kuri būdama garbaus amžiaus mums skyrė labai daug laiko – filmavome ją praktiškai nuo ryto iki vakaro, prisiminimų buvo labai daug. Dėlionė taip ir susidėjo – iš to, ką turėjome, ką galėjome sužinoti... Stengėmės išsiaiškinti viską iki paskutinio siūlelio.

O gal kažko nepakalbinote? Apskritai, ar buvo sumanymų, kurių jums nepavyko įgyvendinti?

Labai norėjau pakalbinti antrąją Monˇčio žmoną Margrit, bet, deja, nepavyko. Tačiau džiaugiuosi, kad susitikome su Sabina ir Andreasu, Monˇčio vaikais iš antrosios santuokos. Jie interviu duoda nedažnai.

Atrodo, kad Jeanas Christopheʼas iš visų Monˇčio vaikų yra aktyviausias tėvo kūrybos ambasadorius.

Jis labai jaučia savo tapatybę. Netgi nori, kad jo pavardė būtų rašoma su „č“, ne su „c“. Galima suprasti kodėl. Kai Monˇčys išsiskyrė su savo pirmąja žmona, Jeanas Christopheʼas liko su tėvu. Visą jo vėlyvąją vaikystę ir paauglystę juodu praleido drauge. Ir, kaip jis pats sako, berniukui, tampančiam vyru, tai labai svarbus periodas. Tėvas jam padarė didžiulę įtaką. Jeanas Christopheʼas daug bendrauja, gestikuliuoja. Tėvas jam buvo paslaptis, nes jis buvo kitoks – ramybės uostas, kuriame galima rasti užuovėją. Iki šiol, kaip rašo savo knygoje („Mano tėvas Antas: 100 prisiminimų apie Antaną Monˇčį“ buvo pristatyta šiųmetėje Vilniaus knygų mugėje – *aut. past.*), mintyse jis kreipiasi į tėvą ir klausia patarimo. Kaskart atvykęs į Lietuvą Jeanas Christopheʼas aplanko tėvo pamėgtą ąžuolą.

Kokiai auditorijai skirtas filmas „Monˇčys. Žemaitis iš Prancūzijos“?

Norėjau, kad net ir nieko nežinantis žmogus galėtų žiūrėti filmą, taigi pasirinkau pasakoti apie menininko gyvenimą ir pasaulį. Svarsčiau, gal rinktis konkrečią temą, pavyzdžiui, paukščius Monˇčio kūryboje. Tačiau nutariau, kad svarbiau papasakoti, iš kur jis atėjo, kaip jis kūrė, nuo ko atsispyrė ir kur keliavo.

Menininko ligos, mirties filme neakcentavote.

Nesinorėjo. Man atrodo, kad Monˇčys nemirė. Jo darbai, pasaulėjauta gyvi ir skleidžiasi. Mirties momentas yra, tačiau jis ne toks reikšmingas.

Kur filmą bus galima pamatyti po premjeros „Kino pavasaryje“?

Pirmiausia kino teatruose, o po to – Monˇčio muziejuje Palangoje. Muziejus ženkliai prisidėjo prie filmo sukūrimo – suteikė archyvus, medžiagą, tarpininkavo. Esame pažadėję, kad muziejus savo erdvėje galės organizuoti filmo peržiūras.

Kalbėjosi Auksė Podolskytė

Kovo 25–balandžio 3

Parodos

Vilnius

Nacionalinė dailės galerija
Konstitucijos pr. 22
Naujas žvilgsnis į XX a. II pusės – XXI a. Lietuvos dailę

Radvilų rūmų dailės muziejus
Vilniaus g. 24
Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“
Paroda „Vaidotas Žukas. Deganti Lietuva: nepaklusnumo metų kūryba (1975–1983)“, skirta Romui Kalantai (1953–1972) atminti

Vilniaus paveikslų galerija
Didžioji g. 4
Paroda „*Hommage* donatoriams. Vilniaus paveikslų galerijos pradžia“
iki 27 d. – paroda „Miesto gimimas: valdovų privilegijos Vilniui“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus
Arsenalo g. 3A
Paroda „Nematomi. Istoriniai baldai iš šiuolaikinio dizaino perspektyvos“
iki 30 d. – paroda „Kasdienybės architektės. Gyvenamųjų interjerų baldų dizainas. 1959–1984“

V. Kasiulio dailės muziejus
A. Goštauto g. 1
Paroda „Moterys menininkės tarpukario Vilniuje: tarp lūkesčių ir galimybių“
iki 27 d. – paroda „Veidai ir dvasios“, skirta Antano Mončio 100-osioms gimimo metinėms

Lietuvos nacionalinis muziejus
Arsenalo g. 1
Paroda „Negalėjau neparašyti“: pasakojimas apie tremtį“

Senasis arsenalas
Arsenalo g. 3
Paroda „Ar galima šnekėtis man su jais?“

Istorijų namai
T. Kosciuškos g. 3
„Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja
Bokšto g. 20 / 18
Paroda „Pirmųjų krikščionių pėdsakai pagoniškame Vilniuje“

Kazio Varnelio namai-muziejus
Didžioji g. 26
Čekijoje išleistų gražiausių knygų paroda

Signatarų namai
Pilies g. 26
Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai
Katedros a. 4
Tarptautinė paroda „Baroko skulptūros mistika: Johanas Georgas Pinzelis ir kiti XVIII a. Lvovo meistrai“
Vieno šedevro tarptautinė paroda „Šlovingas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m. Maskvos caro priesaika“
Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kunigaikščio Boguslavo Radvilos portretas“

Bažnytinio paveldo muziejus
Šv. Mykolo g. 9
Paroda „Pro Rytų vartus: Orientas Lietuvos liturginėje tekstilėje XVI–XX amžiais“

MO muziejus
Pylimo g. 17
Andrew Miksio fotografijos iš Lietuvos romų gyvenimą fiksuojančio projekto „BAXT“
Selmos Selman paroda „Poezija be trapumo“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“
Užupio g. 40
Paroda „Laisvėje ir nelaisvėje. Lietuvos dailė 1945–1990“

Vilniaus muziejus
Vokiečių g. 6
Paroda „Vokiečių gatvė“

VDA parodų salės „Titanikas“
Maironio g. 3
Jaunųjų menininkų grafikos paroda „Intertwinings and interactions“

VDA galerija „Artifex“
Gaono g. 1
iki IV. 1 d. – Eriko Siliuko darbų paroda „Stebinčiojo klaidų seka leidžia mums vis susitikti“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“
Maironio g. 6
Vaivos Lanskoronskytės paroda „Mano kambarys“

Adomo Galdiko muziejus
Arklių g. 20–1
Paroda „Žvelgiu į peizažą...“

Galerija „Kairė–dešinė“
Latako g. 3
iki IV. 2 d. – Aistės Kirvelytės paroda „Veiksmai ir padariniai“

Prospekto fotografijos galerija
Gedimino pr. 43
Kristine Krauze-Sluckos paroda „Materialiosios visatos vibracijos. Aukso troškulys“

Vilniaus fotografijos galerija
Stiklių g. 4
Paroda, parengta iš Lietuvos fotomenininkų sąjungos archyve saugomų fotografijos parodų plakatų

Pamėnkalnio galerija
Pamėnkalnio g. 1
Petro Lincevičiaus kūrybos paroda „Mintijimo dykrų žalumoje“

Galerija „Vartai“
Vilniaus g. 39
iki IV. 2 d. – Kristinos Ališauskaitės paroda „Antrininkas“

Šv. Jono gatvės galerija
Šv. Jono g. 11
iki 26 d. – Vladimiro Mackevičiaus personalinė paroda „WARning“

Galerija „Arka“
Aušros Vartų g. 7
nuo IV. 1 d. – Andriaus Makarevičiaus statybos paroda „Stoties dominore“

Dailininkų sąjungos galerija
Vokiečių g. 2
iki 31 d. – Aistės Jurgos Krasauskaitės kūrybos paroda „O.D.A.“

Galerija „Meno niša“
J. Basanavičiaus g. 1 / 13
iki IV. 1 d. – Kęstučio Svirnelio paroda „Riba ir paribiai“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus
Pilies g. 40
iki 31 d. – Vilmos Vasiliauskaitės tapybos darbų paroda „Įsisapnavimai“

(AV17) galerija
Totorių g. 5
Ievos Epnere ir Kristapo Epnerio (Latvija) paroda „Žaidimų erdvė utopijai“

Vilniaus rotušė
Didžioji g. 31
iki 28 d. – Igno Maldus fotografijos
iki 28 d. – Indros Marcinkevičienės objektų paroda „Pasinerk į savo gelmes“

Jono Meko vizualiųjų menų centras
Malūnų g. 8
iki 26 d. – Jono Meko šimtmečiui skirta fotografijų paroda „Semeniškių idilės“

Teatro, muzikos ir kino muziejus
Vilniaus g. 41
Ekspozicija „Laisvas kinas. 1990–2020“
Paroda „Gražina ir drakonas“

Samuelio Bako muziejus
Naugarduko g. 10 / 2
Paroda „Jurgis Savickis: Lietuvos Respublikos ambasadorius Skandinavijos šalyse“

„Menų spaustuvė“
Šiltadaržio g. 6
Antano Jasenkos paroda „Surfaces / Paviršiai“

Energetikos ir technikos muziejus
Rinktinės g. 2
iki 28 d. – paroda „Salve, Vilnius“
iki 28 d. – tarptautinė Vengrijos dailės akademijos plakatų paroda „PoszTerra“, skirta 30-osioms Višegrado šalių grupės (V4) įkūrimo metinėms

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija
Vilniaus g. 39 / 6
Jūratės Stauskaitės paroda „Apie paukščius“

Rašytojų klubas
Sirvydo g. 6
Arūno Bėkštos tapybos paroda

Čiurlionio namai
Savičiaus g. 11
Fotografijų paroda „Senieji Druskininkai“

S. Vainiūno namai
A. Goštauto g. 2
Paroda, skirta Lietuvos muzikų rėmimo fondo 30-mečiui
Aloyzo Stasiulevičiaus tapybos darbų paroda „Harmonija“

„The Room“ galerija
Polocko g. 17
Luko Marciulevičiaus tapybos paroda „Daiktai daiktai daiktai!“

Kultūros kompleksas „Sodas 2123“
Vitebsko g. 21
Paroda „Lavkė. Lėta smėlėta ekspedicija“

Galerija „Tsekh“
Vytenio g. 6
iki IV. 2 d. – Domo Mykolo Malinausko skulptūros paroda „Future Wonderland“

Galerija „Fantomas“
Vytauto g. 57
nuo 25 d. – fotoparoda „Teatro misterijos“

Kaunas

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
V. Putvinskio g. 55
Williamo Kentridge'o paroda „Tai, ko nepamename“
Paroda „Kauno tulpės. Liaudies kūrybos įtaka modernizmui“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
V. Putvinskio g. 64
Paroda „Hommage à Serge Lifar“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai
Vydūno al. 2
„Moder... kas? Kauno modernizmas! ir architekto profesija“

Galerija „Meno parkas“
Rotušės a. 27
iki 27 d. – Roberto Antinio paroda „Knyga“

Kauno fotografijos galerija
Vilniaus g. 2
iki IV. 1 d. – paroda „Zenonas Bulgakovas. Fotografijos“

Klaipėda

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
Liepų g. 33
Tomo Daukšos personalinė paroda „Laimės švieselės“
Vytauto Kašubos paroda „Žmogus misterija“
Jonty'io Tacono ir Laurie Griffitho (D. Britanija) fotografijų paroda „Babochka“
Patricijos Gilytės paroda „Krašto kraštai“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras
Bažnyčių g. 4
Paroda „*Fluxus* laikas“
VDA Klaipėdos fakulteto darbų paroda

Klaipėdos galerija
Bažnyčių g. 6
Vytauto Antano Jakščio pastelių paroda „Improvizacijos“
Personalinė Eglės Bacevičiūtės autorinės juvelyrikos paroda „Laukiamasis“

Baroti galerija
Didžioji Vandens g. 2
Remigijaus Treigio paroda „Peizažo stebėjimas ir nieko čia daugiau nėra“

Galerija „Si:said“
Daržų g. 18
Grupinė paroda „Ultramarinas“

Šiauliai

„Laiptų“ galerija
Žemaitės g. 83
nuo 30 d. – Nijolės Vilutienės ir Mikalojaus Vilučio paroda
iki 26 d. – Tatjanos Kazimierėnienės ofortai

Dailės galerija
Vilniaus g. 245
iki 26 d. – Virginijaus Kinčinaičio mobiliografijos paroda „Misère“

Panevėžys

Fotografijos galerija
Vasario 16-osios g. 11
iki IV. 2 d. – Stasio Povilaičio fotografijų paroda „Arklys Nidoje“

Druskininkai

M.K. Čiurlionio memorialinis muziejus
M.K. Čiurlionio g. 35
Gerardo Raito Šatūno kūrybos paroda „Nerimas“

Palanga

Palangos gintaro muziejus
Vytauto g. 17
Juvelyrės Karinos Kazlauskaitės paroda „Organiniai žaidimai. Juvelyrika ir objektai“

Antano Mončio namai-muziejus
S. Daukanto g. 16
Lauros Guokės portretinė instaliacija „Antanas Mončys (1921–1993)“

Juodkrantė

Liudviko Rėzos kultūros centras
L. Rėzos g. 8 B
Fotografijų paroda „Semeniškių idilės“, skirta Jono Meko šimtmečiui

Trakai

Galerija „Fojė“
Vytauto g. 69
Rimvydo Mulevičiaus personalinė paroda „Akvarelė ir piešiniai“

Spektakliai

Vilnius

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras
25 d. 18.30, 26 d. 17 val. – baletas „TRANSVERSE ORIENTATION“. Rež. D. Papaioannou (Graikija), muzika A. Vivaldi, scenogr. T. Tzoka ir L. Bakas. Kartu su D.O. Bigi, Š. Horn, J. Möllmer, B. O'Mara, T. Papanikolaou, Ł. Przytarski, Ch. Strinopoulos, M. Theophanous
27 d. 12 val. – K. Chačaturiano „ČIPOLINAS“. Dir. A. Šulčys
„Kino pavasaris“
27 d. 18 val. – „Mažytė mama“ (Prancūzija)
27 d. 20.30 – „Anetė“ (Prancūzija, Belgija, Vokietija, JAV, Meksika, Šveicarija)
28 d. 18 val. – „Cirkas“ (JAV)
28 d. 20.45 – „Gerasis bosas“ (Ispanija)
29 d. 18 val. – „Blogiausias žmogus pasaulyje“ (Norvegija, Prancūzija, Švedija, Danija)
29 d. 21.40 – „Saulėlydis“ (Meksika, Prancūzija, Švedija)
30 d. 18 val. – „Alkarasas“ (Ispanija, Italija)
30 d. 21.15 – „Memoria“ (Kolumbija, Tailandas, D. Britanija, Meksika, Prancūzija, Vokietija, Kataras)
31 d. – IV. 2 d. 18.30 – A. Adamo „ŽIZEL“. Muzikos vad. ir dir. M. Staškus
IV. 3 d. 12 val. – S. Prokofjevo „PELENĖ“. Dir. M. Barkauskas (Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyrius)

Lietuvos nacionalinis dramos teatras
25 d. 19 val. *Naujojoje salėje* – K. Binkio „ATŽALYNAS“. Rež. J. Vaitkus
26, IV. 1 d. 19 val. *Naujojoje salėje* – J. Strømgreno „DURYS“. Rež. J. Strømgrenas
30, 31 d. 19 val. *Naujojoje salėje* – M. Buszewicziaus, A. Smolar „SULĖTINTAI“. Rež. A. Smolar
IV. 2 d. 19 val. *Naujojoje salėje* – „MADE IN OSLO“. Choreogr., scenogr. ir šviesų dail. J. Strømgrenas („Jo Strømgren Kompani“)
2 d. 18 val. *Rokiškio kultūros centre* – M. Algus „SIEROS MAGNOLIJOS“. Rež. E. Švedkauskaitė

Valstybinis jaunimo teatras
25 d. 18.30 *Studijoje* – D. Morozovaitės poezijos vakaras „Lytėjimas“
26 d. 16 val. – „AUSTERLICAS“ (pagal W.G. Sebaldo knygą). Rež. K. Lupa
27, IV. 3 d. 12 val. *Salėje 99* – V.V. Landsbergio „ARKLIO DOMINYKO MEILĖ“. Rež. A. Vidžiūnas
27 d. 16 val. *Teatro fojė* – dokumentinė esė „Eimuntas Nekrošius. Pradžia“
29 d. 18.30 – „CINKAS (ZN)“ (pagal S. Aleksijevič knygas). Rež. E. Nekrošius
30 d. 18.30 *Salėje 99* – A. Vološinos „MAMA“. Rež. I. Kaniušaitė
IV. 2 d. 18.30 *Salėje 99* – „ŠVEIKAS“ (pagal J. Hašeko romaną). Rež., scenogr. ir inscenizac. aut. A. Juška

Vilniaus mažasis teatras
25 d. 18.30 – J. Tumo-Vaižganto „DĖDĖS IR DĖDIENĖS“. Rež. G. Tuminaitė
26 d. 18.30 – A. Čechovo „TRYS SESERYS“. Rež. R. Tuminas

Oskaro Koršunovo teatras
28 d. 19 val. *OKT Studijoje* – „MONGOLIJA“. Rež. D. Gumauskas
30, 31 d. 19 val. *OKT studijoje* – PREMJERA! M. Bellemare'o „LAISVĖ“. Rež. D. Gavenonis
IV. 1 d. 18 val. *Kaune, Girstučio kultūros ir sporto centre*, – W. Shakespeare'o „OTELAS“. Rež. O. Koršunovas

Lietuvos rusų dramos teatras
25 d. 18.30 – A. Vvedenskio „EGLUTĖ PAS IVANOVUS“. Rež. J. Vaitkus
27 d. 18.30 – „IDIOTAS“ (pagal F. Dostojevskio romanus „Idiotas“ ir „Demonai“). Rež. A. Jankevičius
30, 31 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „RUSIŠKAS ROMANAS“. Rež. O. Koršunovas
IV. 2 d. 11, 15 val. – H.Ch. Anderseno „UNDINĖLĖ“. Rež. J. Ščiuckis
3 d. 18.30 – PREMJERA! E. De Filippo „FILOMENA MORTURANO“. Rež. A. Latėnas

Vilniaus teatras „Lėlė“
Mažoji salė
26 d. 12 val. – „SILVESTRAS DŪDELĖ“ (pagal A. Gustaičio pjesę). Rež. ir dail. R. Driežis
26, 28, 29 d. 18, 18.30, 20, 20.30 – „GLAISTAS“. Rež. M. Jančiauskas
27 d. 12 val. – „AUKSO OBELĖLĖ, VYNO ŠULINĖLIS“ (pagal lietuvių liaudies pasaką). Scen. aut. ir rež. R. Driežis

IV. 2 d. 14 val. – „ANGELIUKAS. ŽIRAFA. BATUKAS“ (pagal M. Gusniovskos pjesę „Beprasmybė, Angeliukas, Žirafa ir Staliukas“). Rež. A. Sunklodaitė
2 d. 16 val. – Just. Marcinkevičiaus „VORO VESTUVĖS“. Rež. A. Mikutis
3 d. 14 val. – „ANTIS, MIRTIS IR TULPĖ“ (pagal W. Elbrucho knygą). Rež. J. Trimakaitė

Palėpės salė
26 d. 14 val. – PREMJERA! „PELENĖ“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė
27 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „COLIUKĖ“ (H.Ch. Anderseno pasakos motyvais). Rež. ir dail. R. Driežis
30, 31 d. 18.30 – „DORIANO GRĖJAUS PORTRETAS“ (O. Wilde'o romano motyvais). Rež. G. Radvilavičiūtė
IV. 3 d. 12 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“ (Ž. Gryvos knygelės motyvais). Inscen. aut., rež. ir dail. A. Mikutis

„Menų spaustuvė“
25 d. 19 val. – K. Ribaičio „Epilogas“
26 d. 12 val. *Kišeninėje salėje* – „MOMO“ (pagal to paties pavadinimo M. Ende romaną)
26 d. 19 val. – „GRAŽI IR TA GALINGA: MIMOZOS IR SIRENOS“
26 d. 19 val. – PREMJERA! „SKAMBUTIS TĖVUI“ (monospektaklis pagal F. Kafkos „Laišką tėvui“). Rež. G. Aleksa
27 d. 12 val. – „OBUOLIŲ PASAKOS“. Rež. J. Tertelis
27 d. 19 val. – dokumentinis spektaklis „CHARONAS“. Rež. K. Trinkūnaitė
29 d. 18.30 *Kišeninėje salėje* – „TIK SUAUGUSIEMS“. Idėjos aut. ir rež. J. Tertelis (teatras „Atviras ratas“)
30 d. 19 val. – K. Likšos albumo pristatymas
31 d. 18 val. *Kišeninėje salėje* – „SAULĖTOJI LINIJA“ (pagal I. Vyrypajevo pjesę). Kūrėjai J. Tertelis ir V. Šumilovaitė-Tertelienė (teatras „Atviras ratas“)
31 d. 18 val. *Kišeninėje salėje* – „KANDIDAS ARBA OPTIMIZMO MIRTIS“. Rež. G. Aleksa („Teatronas“)
IV. 3 d. 17 val. *Kišeninėje salėje* – „RHESANIUM“ (L. Rėzos biografijos motyvais). Rež. S. Degutytė (Stalo teatras)
3 d. 18.30 *Juodojoje salėje* – „JUODA – BALTA“. Rež. A. Giniotis („Atviras ratas“)

Kaunas

Nacionalinis Kauno dramos teatras
25 d. 18 val. *Rūtos salėje* – S.I. Witkiewicz-Witkacy „BATSIUVIAI“. Rež. A. Obcarskas
26 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – A. Sunklodaitės „KIŠKIS PABĖGĖLIS“ (pagal L. Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“). Rež. A. Sunklodaitė
26 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – I. Vyrypaevo „VASAROS VAPSVOS GELIA MUS NETGI LAPKRITĮ“. Rež., dail. N. Maglakelidzė (Sakartvelas)
29, 30 d. 14 val. *Rūtos salėje* – D. Čepauskaitės „LĖ-KIAU-LĖ-KIAU“. Rež. E. Kižaitė
29, 30 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – A. Čechovo „PALATA“. Insc. aut. ir rež. R. Kazlas
31 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – F. Dürrenmatto „SENOS DAMOS VIZITAS“. Rež. A. Giniotis
IV. 1 d. 18 val. *Rūtos salėje* – B. Watson, A. Ivanovici „KAUNO ASAMBLĖJA“. Rež. Ch. Abraham (Kanada)
2 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – „PAŠTININKAS IR SERBENTAI“ (pagal D. Zavedskaitės knygą). Rež. E. Kižaitė
2, 3 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – I. Vyrypaevo „JAUDULYS“. Rež. A. Špilevojus
3 d. 14 val. *Ilgojoje salėje* – I. Paliulytės „LIŪDNAS DIEVAS“. Rež. I. Paliulytė

Kauno valstybinis muzikinis teatras
25 d. 18 val. – I. Kálmáno „SILVA“. Rež. R. Bunikytė, dir. V. Visockis
26 d. 18 val. – T. Dobrzanskio „KARALIAUS ANTRININKAS“. Rež. K.S. Jakštas, dir. V. Visockis
IV. 1 d. 18 val. – J. Strausso „KITA PELENĖS ISTORIJA“. Choreogr. ir insc. aut. G. Santucci (Italija). Dir. V. Visockis
2, 3 d. 18 val. – PREMJERA! M. Kunze ir S. Levay „ELISABETH“. Muzikinis vad., dir. J. Janulevičius

Kauno kamerinis teatras
25 d. 18 val. – PREMJERA! „ŽANA“. Idėjos aut. ir akt. G. Šmigelskytė, dramaturg. G. Simonaitytė, komp. I. Šepetkaitė, šviesų dail. D. Urbonis
30 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠENĖSE“. Rež. G. Padegimas
31 d. 18 val. – „KAFKA INSOMNIA“. Rež. Ž. Vingelis
IV. 1 d. 18 val. – M. McDonagh „PAGALVINIS“. Rež. G. Varnas
2 d. 19 val., 3 d. 18 val. *Centriniame knygyne* (*Laisvės al. 81*) – „NOKTIURNAS“. Rež. G. Padegimas
3 d. 12 val. – „MILŽINAS MAŽYLIS“ (pagal K. Zylės knygą). Rež. E. Kižaitė

Kauno lėlių teatras
26 d. 12 val. – „MEŠKIUKO GIMTADIENIS“. Rež. R. Bartninkaitė
27 d. 12 val. – „BALDIS IR VIVALDIS“. Aut. ir rež. D. Krapikas ir R. Bartninkaitė

Klaipėda

Klaipėdos valstybinis dramos teatras
25 d. 18.30 *Kamerinėje salėje* – M. Markovičiaus „LABAS RYTAS, PONE TRIUŠI“. Rež. M. Pažereckas
26 d. 14 val. – spektaklis-ekskursija „Kėdė iš Komedijų namo“
IV. 1 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – R. Bugavičiūtės-Pėcės „MAMA DRĄSA“ (pagal B. Brechtą). Rež. E. Seņkovas (Latvija)
2 d. 18.30 *Kamerinėje salėje* – A. Strindbergo „KREDITORIAI“. Rež. D. Meškauskas
3 d. 18 val. *Rokiškio kultūros centre* – L. Norėno „DEMONAI“. Rež. D. Rabašauskas

Klaipėdos muzikinis teatras
25 d. 18.30 *Žvejų rūmuose* – PREMJERA! „FAUSTAS“. Choreogr. R. Bondara
26 d. 18.30 *Žvejų rūmuose* – Z. Liepinio „PARYŽIAUS KATEDRA“. Dir. T. Ambrozaitis
27 d. 12 val. *Žvejų rūmuose* – K. Lučinsko „TIKROJI DINOZAURŲ ISTORIJA“. Choreogr. A. Krasauskaitė

Šiauliai

Šiaulių dramos teatras
26 d. 18 val. – PREMJERA! „MAN ŠIANDIEN – HAMLETAS“. Rež. I. Stundžytė, scenogr. ir kost. dail. J. Ignatavičienė ir G. Milevičiūtė, komp. P. Kilbauskas, choreogr. E. Kančauskaitė. Vaidina S. Norgaila, M. Geštautaitė, D. Jančiauskas, J. Budriūnaitė, J. Žibūda, J. Bindokas, A. Matutis, A. Gendvilas ir kt.
31 d. 18 val. *Rokiškio kultūros centre* – „PUARO“ (pagal A. Christie). Rež. G. Aleksa
IV. 2 d. 18 val. – R. Kmitos „REMYGA“. Rež. O. Koršunovas
3 d. 18 val. – N. Gogolio „REVIZORIUS“. Rež. A. Giniotis

Panevėžys

Juozo Miltinio dramos teatras
25 d. 18 val. *Mažojoje salėje* – W. Russello „MOTERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. L. Kondrotaitė
26 d. 18 val. – R. Harwoodo „APRENGĖJAS“. Rež. A. Latėnas
31 d. 18 val. – PREMJERA! L. Baleanu „KASTINGAS KASTINGAS KASTINGAS“. Rež. ir idėjos aut. A. Preidytė
IV. 1 d. 18 val. – „VOLPONĖ“ (pagal B. Jonson pjesę). Rež A. Giniotis
2 d. 18 val. – A. de Saint-Exupéry „MAŽASIS PRINCAS“. Rež. ir scenogr. aut. K. Siaurusaitytė (Miltinio laboratorija)
3 d. 18 val. – N. Gogolio „APSIAUSTAS“. Rež. K. Siaurusaitytė

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
26 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Violončelininkas Aurélienas Pascalis ir dirigentas Andreas Speringas“. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas A. Pascalis (violončelė, Prancūzija). Dir. A. Speringas (Vokietija). Programoje L. van Beethoveno, J. Haydno kūriniai
27 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – koncertas visai šeimai „Petruška“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Dir. I.J. Šimkus. Programoje I. Stravinskio siuita iš baleto „Petruška“
27 d. 16 val. *Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje* – kamerinės muzikos koncertas „Ir Verdi kūrė kvartetus!“. Čiurlionio kvartetas. Programoje F. Mendelssohno, G. Verdi, R. Schumanno kūriniai
30 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – kamerinės muzikos koncertas „Pianistas Alexey Botvinov ir romantinė elegija“. A. Botvinovas (fortepijonas, Ukraina). Programoje M. Skoryk, J. Freidlino, V. Silvestrovo, A. Karamanovo, S. Rachmaninovo kūriniai
IV. 2 d. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Didvyrio gyvenimas“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas J. Grimmas (violončelė, Vokietija). Dir. M. Pitrėnas. Programoje A. Maskato, E. D'Albert'o, R. Strausso kūriniai
3 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – koncertas visai šeimai „Muzikos garsai iš Saulės miesto“. Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos smuikininkų ansamblis „Fiori musicali“ (vad. N. Prascevičienė), Šiaulių „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos berniukų ir jaunuolių choras „Dagilėlis“ (meno vad. R. Adomaitis). Solistai U. Krikščiūnaitė (smuikas), P. Ubartas (smuikas), P. Ušinskis (fortepijonas). Koncertmeisterė D. Šulcaitė (fortepijonas). Programoje J. Johowo, A. Vivaldi, G. Caccini, L. van Beethoveno, G. Savinienės ir kt. kūriniai

Vilnius

Lietuvos muzikų rėmimo fondas
28 d. 17.30 – „Sugrįžimai“. Koncertuoja IX S. Vainiūno pianistų ir kamerinių ansamblių konkurso dalyviai „Duo Nowak-Dars“ (Lietuva, Belgija): M. Dars (fortepijonas) ir K. Nowak (violončelė)
30 d. 16 val. – Lietuvos muzikų rėmimo fondui 30 metų. Dalyvauja ir muzikuoja Vilniaus Algirdo ir Biržų V. Jakubėno muzikos mokyklų mokiniai ir mokytojai

Vilniaus rotušė
27 d. 13 val. – lenkų kamerinis ansamblis „Cuore Piano Trio“: Z. Budzyńska (smuikas), J. Roguska (violončelė) ir S. Ogryzek (fortepijonas). Programoje S. Vainiūno ir A. Malawskio kūriniai

Vakarai

Vilnius

Karoliniškių biblioteka
A.J. Povilaičio g. 20
31 d. 18 val. – susitikimas su poetu A. Valenta ir jo poezijos knygos „Prierašai negzistuojančioms „Iliados“ ir „Odisėjos“ iliustracijoms“ pristatymas

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Anykščių šilelis / Antanas Baranauskas ; [sudarytojas Gytis Vaškelis] ; [skaito Skirmantas Valentas, Algirdas Latėnas] ; [recenzentai Akvilė Rėklaitytė, Gediminas Mikelaitis]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 71, [5] p. + 1 garso diskas (CD). – (Gyvoji poezija, ISSN 2335-7053). – ISBN 978-609-425-315-7

Anomalija : romanas / Hervé Le Tellier ; iš prancūzų kalbos vertė Greta Štikelytė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2022]. – 317, [1] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-479-554-1 (įr.)

Aš pažinau karalių tavyje / Vytautas Mačernis ; sudarytojas Manfredas Žvirgždas ; [skaito Andrius Bialobžeskis] ; [recenzentai Akvilė Rėklaitytė, Gediminas Mikelaitis]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 275, [9] p. + 1 garso diskas (CD). – (Gyvoji poezija, ISSN 2335-7053). – ISBN 978-609-425-319-5

Didžioji istorija, arba Pasakojimas apie Visatos, Žemės ir žmonijos kilmę / David Christian ; iš anglų kalbos vertė Tadas Juras. – 2-oji laida. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2021]. – 415, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-479-333-2 (įr.)

Dienoraštis, 1938–1945 / Vincas Mykolaitis-Putinas ; [sudarytoja Virgilija Stonytė] ; [įvadinio straipsnio autorius Manfredas Žvirgždas] ; [komentarų autoriai Norbertas Černiauskas, Virgilija Stonytė, Manfredas Žvirgždas] ; [recenzentai Gediminas Mikelaitis, Jūratė Sprindytė]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 426, [1] p., [22] iliustr. lap.. – ISBN 978-609-425-321-8 (įr.)

Dramos : „Kraujo broliai“, „Honey, Moon!“, „Žalgirės“, „NT drama“ / Gabrielė Labanauskaitė ; [sudarytoja Aušra Martišiūtė-Linartienė]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 341, [1] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-425-317-1

Klasikinės japonų literatūros antologija / Dalia Švambarytė ; recenzavo Linas Didvalis, Loreta Poškaitė. – Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2022. – 1 pdf failas (1190 p.) : iliustr., schem., žml.. – ISBN 978-609-07-0691-6

Laukas : romanas / Robert Seethaler ; iš vokiečių kalbos vertė Rūta Jonynaitė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2022]. – 188, [1] p.. – Tiražas 4000 egz.. – ISBN 978-609-479-550-3 (įr.)

Mano kova : romanas / Karl Ove Knausgård ; iš norvegų kalbos vertė Justė Nepaitė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2018]- . – (Ir.)

Kn. 5, Kartais turi lyti. – [2022]. – 588, [1] p.. – Tiražas 3500 egz.. – ISBN 978-609-479-546-6

Mano laiko religija ir kiti eilėraščiai : [poezijos rinktinė] / Pier Paolo Pasolini ; sudarė, iš italų kalbos vertė, pratarmę ir paaiškinimus parašė Dainius Būrė. – [Vilnius] : Odilė, [2021]. – 228, [3] p.. – Tiražas 800 egz.. – ISBN 978-609-8222-47-0 (įr.)

Neprijaukinama mirties / Liūnė Sutema ; sudarytoja Elena Baliutytė ; [skaito Jūratė Vilūnaitė] ; [recenzentai Akvilė Rėklaitytė, Gediminas Mikelaitis]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 271, [12] p. + 1 garso diskas (CD). – (Gyvoji poezija, ISSN 2335-7053). – ISBN 978-609-425-318-8

Paklydėlis : romanas / Jane Harper ; iš anglų kalbos vertė Eglė Petrauskaitė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2022]. – 399, [1] p.. – Tiražas 3500 egz.. – ISBN 978-609-479-552-7 (įr.)

Paskutinės apeigos : [romanas] / Hannah Kent ; iš anglų kalbos vertė Jovita Groblytė-Hazarika. – 5-oji laida. – [Vilnius] : „Baltų lankų“ leidyba, [2022]. – 366, [1] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-9955-23-899-7 (įr.)

Pirmeiviai : trys Kauno Lietuvos pjesės / Gytis Padegimas ; sudarė Aušra Martišiūtė-Linartienė ; [recenzentės Šarūnė Trinkūnaitė, Ginta Čingaitė]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 313, [1] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-425-316-4

Raštai / Jonas Mekas ; [sudarė Julius Ziz] ; [parengė Donata Mitaitė] ; [iliustracijos: Eugenijus Varkulevičius]. – Vilnius : Odilė, 2021- . – ISBN 978-609-8222-50-0 (įr.)

T. 1, Poezija. – 2021. – 567, [2] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 700 egz.. – ISBN 978-609-8222-51-7

Raštai : septyniolika tomų / Balys Sruoga ; Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. – Vilnius : Alma littera, 1996- . – ISBN 9986-02-165-0 (1-8 t.) (įr.)

T. 17, Laiškai Vandai Daugirdaitei. Kn. 1, 1919–1924 / [sudarė Algis Samulionis, Neringa Markevičienė] ; [parengė Neringa Markevičienė] ; [recenzavo Paulius V. Subačius, Mikas Vaicekauskas]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2021. – 541, [1] p.. – ISBN 978-609-425-327-0

Savelijaus dienos : romanas / Grigorij Služitel ; iš rusų kalbos vertė Zita Marienė. – Vilnius : Alma littera, 2021. – 1 epub failas : iliustr.. – ISBN 978-609-01-4413-8

Silviludijos / Motiejus Kazimieras Sarbievijus ; iš lotynų kalbos išvertė ir parengė Eugenija Ulčinaitė. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 76, [1] p. : faks., portr.. – ISBN 978-609-425-306-5

Stebintis slapčia : romanas / Gytha Lodge ; iš anglų kalbos vertė Almantė Rimavičienė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2022]. – 399, [1] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-479-537-4 (įr.)

Ta šalis / Jonas Strielkūnas ; sudarytoja Elena Baliutytė ; [skaito Alvydas Šlepikas] ; [recenzentai Akvilė Rėklaitytė, Gediminas Mikelaitis] . – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 273, [11] p. + 1 garso diskas (CD). – (Gyvoji poezija, ISSN 2335-7053). – ISBN 978-609-425-322-5

Valdovės gambitas : romanas / Walter Tevis ; iš anglų kalbos vertė Nijolė Regina Chijenienė. – Vilnius : „Baltų lankų“ leidyba, [2022]. – 377, [1] p.. – Tiražas 3500 egz.. – ISBN 978-609-479-565-7 (įr.)

Valdžios užėmimas : [romanas] / Czesław Miłosz ; iš lenkų kalbos vertė Vytautas Dekšnys. – [Vilnius] : Odilė, [2021]. – 237, [1] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8222-52-4 (įr.)

Žemės prarastis / Algimantas Mackus ; sudarytojas Ramūnas Čičelis ; [skaito Alvydas Šlepikas] ; [recenzentai Elena Baliutytė, Gediminas Mikelaitis]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022. – 203, [12] p. + 1 garso diskas (CD). – (Gyvoji poezija, ISSN 2335-7053). – ISBN 978-609-425-326-3

Parengė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Informacijos mokslų departamento Nacionalinės bibliografinės apskaitos skyrius

Savaitės filmai

Betmenas ***

Dvejus metus milijardierius Briusas Veinas (Robert Pattinson) kaip Betmenas kovoja už geresnį pasaulį savo gimtajame Gotamo mieste. Tai vieniša kova, kurioje jį palaiko tik keli sąjungininkai – liokajus Alfredas (Andy Serkis) ir policijos leitenantas Džeimsas Gordonas (Jeffrey Wright). Gotamas – žlugęs miestas, kurį naikina miesto elito ir pareigūnų korupcija. Tačiau kai paslaptingas žudikas nusitaiko į miesto „grietinėlę“ ir surengia keliolika sadistinių ir klastingų išpuolių, prireikia Betmeno pagalbos. Daugybė paslaptingų užuominų jį veda vis gilyn į nusikalstamą pasaulį, taip pat prie jo paties ir jo praeities. („The Batman“, rež. Matt Reeves, JAV, 2022)

Greitoji pagalba **

Karo veteranas Vilas Šarpas atsiduria beviltiškoje padėtyje: kad galėtų sumokėti už sunkiai sergančios žmonos operaciją, jam reikia finansinės paramos. Vyras kreipiasi į savo įbrolį, ilgametį nusikaltėlį Denį, kuris, užuot davęs jam pinigų, pasiūlo kartu įvykdyti didžiausią Los Andželo istorijoje banko apiplėšimą. Planas atrodo beveik tobulas. Tačiau prieš pat galutinį pabėgimą viskas tampa nekontroliuojama. Broliams nelieka nieko kito, kaip tik užgrobti greitosios pagalbos automobilį, kuriame yra mirtinai sužeistas policininkas. Gaudynės Los Andžele virsta tikra kova dėl išlikimo, kur visi dalyviai sprendžia gyvybės ir mirties klausimą, o policija lipa jiems ant kulnų. Michaelo Bay'aus („Armagedonas“, „Perl Harboras“, „Transformatoriai“) filme pagrindinius vaidmenis sukūrė Yahya Abdul-Mateen II, Jake'as Gyllenhaalas ir Eiza González. („Ambulance“, rež. Michael Bay, JAV, 2022)

Košmarų skersgatvis ****

Kai žavingasis Stantonas Karlailas (Bradley Cooper) keliaujančiame cirke susipažįsta su neįprasta pora – ateitį spėjančia Zena (Toni Collette) ir jos vyru, buvusiu telepatu Pitu (David Strathairn), jis nusprendžia pakeisti savo gyvenimą. Kartu su ištikima ir kilniaširde Moli (Rooney Mara) Stantonas ketina pasinaudoti Niujorko elito naivumu, kad praturtėtų. Naujai įgytos žinios greitai tampa bilietu į sėkmę, o vyras – žymiu „pranašautoju“. Tačiau netrukus Stantonas žengia per toli, kai, paveiktas paslaptingos psichiatrės (Cate Blanchett), nusprendžia apgauti pavojingą finansų magnatą (Richard Jenkins). („Nightmare Alley“, rež. Guillermo del Toro, JAV, Meksika, 2021)

Saldymedžio pica *****

Naujausio Paulo Thomo Andersono filmo veiksmas vyksta 8-ojo dešimtmečio pradžioje, laisvės, eklektiškų madų ir revoliucinės muzikos laikais. Penkiolikmetis Garis Valentainas (Cooper Hoffman) įsimyli stačiokišką fotografo asistentę Alaną Kein (Alana Haim). Nors ji dešimčia metų vyresnė, savimi pasitikintis paauglys įkalba Alaną pavakarieniauti jo mėgstamame restorane. Pinigai Gariui nėra problema, nes jis yra aktorius ir pradedantis verslininkas, jau įkūręs savo ryšių su visuomene įmonę. Alana ir Garis tampa vis artimesniais draugais, kartu pradeda vandens lovų verslą ir nuo tada negali vienas be kito gyventi. Tačiau gyvenimas San Fernando slėnyje vyksta pagal savus dėsnius... („Licorice Pizza“, rež. Paul Thomas Anderson, Kanada, JAV, 2021)

Samdomas karys **

Kai Džeimsą Harperį (Chris Pine) atleidžia iš kariuomenės, jį apima neviltis, mat turi didelių skolų. Kartu su geriausiu draugu Maiku Dentonu (Ben Foster) vyras prisijungia prie paramilitaristinės organizacijos, nes mano, kad jo talentas žudyti yra vienintelė galimybė aprūpinti šeimą. Pirmoji Džeimso misija – kelionė į Berlyną. Čia jis netrukus supranta, kad pateko į spąstus. Prasideda kelionė po Rytų Europą... („The Contractor“, rež. Tarik Saleh, JAV, 2022)

Spencer ***

Tai dar vienas Čilės režisieriaus Pablo Larraíno filmas apie iškilią XX a. moterį. Velso princesė Diana (Kristen Stewart), buvusi Diana Spencer, 10-ojo dešimtmečio pradžioje nebesijaučia laiminga – nei šalia savo vyro princo Charleso (Jack Farthing), nei dėl savo žinomumo ir vaidmens Anglijos karališkojoje šeimoje. Ji nusprendžia, kad turi kuo greičiau ištrūkti iš savo auksinio narvelio. Tik nutraukusi santuoką su Didžiosios Britanijos sosto įpėdiniu ir radusi drąsos eiti savo keliu, ji galės pakeisti gyvenimą. Per tris Kalėdų švenčių dienas Sandringamo rūmuose jauna moteris bando priimti lemiamą sprendimą, net jei tai ir turėtų skaudžių pasekmių. (rež. Pablo Larraín, D. Britanija, Vokietija, JAV, Čilė, 2021)

———

****** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas,
*** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (**dailė**)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė
Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „Valdo leidykla“, Gedimino g. 34, Ukmergė
Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
LR kultūros ministerija
Lietuvos kino centras